

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE

Právnická fakulta

Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia

Ochrana práce detí

Diplomová práca

Lucia Bajneková

Vedúci diplomovej práce:

JUDr. Kristina Koldinská, Ph.D.

Praha, November 2010

Prehlásenie

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu spracovala samostatne a že som v nej vyznačila všetky pramene, z ktorých som čerpala, spôsobom vo vedeckej práci obvyklým.

V Prahe 13.11.2010

Lucia Bajneková

Pod'akovanie

Ďakujem pani JUDr. Kristine Koldinskej, Ph.D., vedúcej mojej diplomovej práce za cenné pripomienky a účinnú pomoc pri jej spracovaní.

V Prahe 13.11.2010

Lucia Bajneková

Obsah

ÚVOD	1
1. HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNEJ ÚPRAVY DETSKEJ PRÁCE V ČR	3
1.1 POČIATKY OCHRANY DETSKEJ PRÁCE NA NAŠOM ÚZEMÍ.....	3
1.2 PRÁVNÁ ÚPRAVA DETSKEJ PRÁCE PO VZNIKU PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY.....	5
1.3 PRÁVNÁ ÚPRAVA DETSKEJ PRÁCE V OBDOBÍ PO 2. SVETOVEJ VOJNE DO ROKU 1989.....	9
1.4 PRÁVNÁ ÚPRAVA DETSKEJ PRÁCE V POREVOLUČNOM OBDOBÍ.....	10
2. DETSKÁ PRÁCA V PRÁVNÝCH NORMÁCH MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA	12
2.1 MEDZINÁRODNÁ ÚNIA POMOCI DEŤOM	12
2.2 ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV A JEJ NORMOTVORBA NA POLI DETSKEJ PRÁCE.....	13
<i>Deklarácia práv dieťaťa.....</i>	<i>14</i>
<i>Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach.....</i>	<i>15</i>
<i>Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.....</i>	<i>15</i>
<i>Dohovor o právach dieťaťa.....</i>	<i>16</i>
2.3 MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA PRÁCE AJ JEJ NORMOTVORBA.....	19
2.3.1 Medzinárodná organizácia práce a jej normotvorba v oblasti úpravy detskej práce	21
2.3.1.1 Prvé snahy o zrušenie detskej práce	21
2.3.1.2 Dohovor MOP č. 77 z roku 1946 o lekárskom vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých na zamestnanie v priemysle	22
2.3.1.3 Dohovor MOP č. 138 z roku 1973 o minimálnom veku pre prijatie do zamestnania	23
2.3.1.4 Dohovor MOP č. 182 z roku 1999 o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce	24
3. EURÓPSKE REGIONÁLNE ORGANIZÁCIE	28
3.1 PRACOVNÉ PRÁVO RADY EURÓPY	28
3.1.1 Európska sociálna charta (<i>European Social Charter</i>).....	29
3.2 PRÁVNÁ ÚPRAVA DETSKEJ PRÁCE V KOMUNITÁRNOJ PRÁVE (PRÁVE EURÓPSKEJ ÚNIE).....	33
3.2.1 Smernica Rady č. 94/33/ES z 22. júna 1994 o ochrane mladých ľudí pri práci.....	34
4. AKTUÁLNA PRÁVNÁ ÚPRAVA DETSKEJ PRÁCE V ČESKEJ REPUBLIKE	40
4.1 ZÁKON O ZAMĚSTNANOSTI Č. 435/2004 SB.....	44
4.1.1 Základné podmienky výkonu činnosti dieťaťa	44
4.1.2 Podmienky vydania povolenia k výkonu činnosti dieťaťa.....	47
4.1.3 Správne konanie o vydaní povolenia o činnosti dieťaťa.....	48
4.1.4 Obsah povolenia.....	49
4.1.5 Ďalšie súvislosti a podmienky výkonu činnosti dieťaťa.....	51
4.1.6 Zákaz výkonu činnosti dieťaťa.....	51
4.1.7 Kontrolná činnosť.....	52
4.1.8 Náhrada škody.....	53
4.2 ZÁKONÍK PRÁCE Č. 262/2006 SB.....	55
4.3 ZÁKON O INSPEKCI PRÁCE Č. 251/2005 SB.....	56
4.4 ZHODNOTENIE TEORETICKÝCH A PRAKTICKÝCH PROBLÉMOV PRÁVNEJ ÚPRAVY DETSKEJ PRÁCE ...	59
5. KRÁTKY EXKURZ DO ÚPRAVY DETSKEJ KULTÚRNEJ A OBDOBNEJ ČINNOSTI V KRAJINÁCH ÚNIE	62
5.1 PRÁVNÁ ÚPRAVA DETSKEJ PRÁCE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	64
ZOZNAM SKRATIEK	70
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV.....	70
ZUSAMMENFASSUNG.....	77

Úvod

V právnom poriadku Českej republiky, podobne ako aj vo väčšine ostatných krajín, je pracovné právo považované za samostatné právne odvetvie. Na jednej strane verejný a na druhej strane súkromný charakter tohto odvetvia má ďalekosiahly význam pri právnej regulácii vznikajúcich, meniacich sa a zanikajúcich vzťahov v oblasti realizácie sociálneho práva na prácu.

Aj v ekonomických podmienkach Českej republiky má pre zamestnávateľov rozhodujúci význam vysoká efektivita práce a nepochybne aj ich samostatná ekonomická úspešnosť, čo sa prejavuje prinajmenšom v nezaujme o „problémové kategórie zamestnancov“¹, medzi ktoré teória pracovného práva zaraďuje manažérov a členov štatutárnych orgánov právnických osôb, kňazov a iné osoby v duchovnej službe, profesionálnych športovcov a umelcov. Medzi tieto problémové kategórie osôb, s ktorými má súčasná aplikačná prax nemalé problémy, zaraďujeme aj mladistvých a deti, pokiaľ výnimočne vykonávajú ľahké práce.

V mojej diplomovej práci sa hlbšie venujem problematike detskej práce. Záujem zaoberať sa touto témou vo mne vzbudila predovšetkým aktuálnosť otázok týkajúcich sa tejto oblasti. Detská práca je totiž aj v súčasnosti celosvetovým problémom a to napriek výrazným snahám ľudstva s týmto fenoménom skoncovať. Zďaleka nie je možné tvrdiť, že sa jedná výlučne o problém krajín „tretieho sveta“. Napriek tomu, že zákonník práce zakazuje prácu detí do 15 rokov², nie je žiadnym tajomstvom, že aj v Českej republike sa každodenne stretávame s deťmi účinkujúcimi v divadle, vo filme a v reklamách, pracujúcimi v modelingu, privyrábajúcimi si na čerpacích staniciach či roznášaním reklamných letákov. To všetko sú činnosti, pri ktorých deti strávia nemálo hodín, odvedú mnoho práce a často zarobia aj značné množstvo peňazí. V mnohých týchto prípadoch pritom môžeme vidieť aj veľmi malé deti, v reklame a filme aj deti útleho veku. K tejto téme ma priviedla aj snaha o komplexnejšie zoznámenie sa s podmienkami pre legálny výkon detskej „práce“ v českom právnom prostredí.

¹ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava: Sprint, 2004, s. 169

² Pozri ustanovenie § 2 ods. 6 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníka práce, v znení neskorších predpisov

Matériu sa snažím skúmať z pohľadu medzinárodného a komunitárneho práva, ako aj z pohľadu domácej právnej úpravy. Náležitou analýzou jednotlivých právnych prameňov sa pokúšam vytvoriť komplexný obraz o právnom postavení pracujúcich detí v Českej republike, ako členskej krajine Európskej únie, so všetkými dôsledkami tejto integrácie.

Diplomová práca sa zo systematického hľadiska člení na 5 kapitol, ktoré ďalej tvoria podkapitoly. Prvá kapitola sa venuje detskej práci z historického hľadiska, pričom sa snažím podčiarknuť historické míľniky, ktoré sa podpisovali na právnej úprave skúmanej problematiky na českých územiach a to od čias vlády cisára Jozefa II., pokračujúc obdobím 19. storočia, prvou Československou republikou, povojnovým obdobím a končiac porevolučnými rokmi, v ktorých úplne absentovala právna úprava tejto citlivej oblasti.

V druhej kapitole upriamujem svoju pozornosť na činnosť medzinárodných organizácií ako je Organizácia spojených národov a k nej pridružené organizácie (najmä Medzinárodná organizácia práce a Detský fond OSN) a nimi prijaté významné dokumenty súvisiace s fenoménom detskej práce.

Predmetom tretej kapitoly je úprava detskej práce v kontexte európskeho regiónu, na podklade normotvorby Rady Európy a Európskych spoločenstiev. Ako najdôležitejšie sa v tejto sfére javia dva dokumenty, a to Európska sociálna charta a smernica Rady č. 94/33/ES o ochrane mladých ľudí pri práci, ktoré v jednotlivých podkapitolách rozoberám veľmi podrobne.

Ťažiskovou kapitolou celej práce je štvrtá kapitola, ktorá je zameraná na výkon dovolených činností detí z pohľadu národnej právnej úpravy obsiahnutej predovšetkým v zákone č. 435/2004 Sb. o zamestnanosti, v niektorých ustanoveniach zákoníka práce č. 262/2006 Sb. a zákona o inspekcii práce č. 251/2005 Sb., s dôrazom na podmienky výkonu činnosti, postup príslušných orgánov pri vydávaní povolenia k činnosti a kontrolné právomoci príslušných orgánov.

Na záver, v piatej kapitole, sa pokúšam zľahka naznačiť, ako sa európske krajiny vysporiadali s komunitárnymi záväzkami z oblasti regulácie detskej práce, ktoré pre nich vyplynuli zo smernice Rady č. 94/33/ES, o ochrane mladých ľudí pri práci a poukázať na to, že napriek spoločným východiskám a cieľom sa konkrétne národné právne úpravy môžu značne líšiť.

1. Historický vývoj právnej úpravy detskej práce v ČR

Súčasná právna úprava pracovných podmienok detí je výsledkom dlhého historického vývoja, ktorý sa snažím priblížiť v tejto kapitole. Pokúšam sa zdôrazniť hlavné míľniky, aby som tak pomohla vytvoriť ucelenú predstavu o historickom kontexte regulácie detskej práce.

1.1 Počiatky ochrany detskej práce na našom území

Napriek tomu, že vývoj zákonodarstva o práci je spájaný predovšetkým s rozvojom kapitalizmu, prvé náznaky úprav vzťahov vznikajúcich pri výkone práce na našom území začíname badať už v období stredoveku, a to najmä v banskom práve, čeladných či cechových predpisoch.³ Poddaní boli pripútaní k pôde, a tak prvé manufaktúry vznikajú ako podniky šľachtické, založené na práci nevoľníkov, tulákov a bezprízorných detí. Známa manufaktúra bola napríklad v Hornom Litvínove, v ktorej v roku 1775 pracovalo 30 detí bez mzdy, len za stravu a ubytovanie. Nedostatočná strava, hygiena a preťažovanie mali za následok vysokú úmrtnosť týchto detí.

K výraznej zmene v podmienkach umožňujúcich vývoj zákonodarstva o práci došlo na prelome 18. a 19. storočia v súvislosti so zrušením nevoľníctva v roku 1781, ktoré bolo nasledované mohutným prílivom obyvateľov z vidieka do miest, rozvojom priemyslu a kapitalistických spôsobov výroby. Toto obdobie ukázalo, že štát musí vstúpiť do vtedy celkom súkromnoprávnej sféry, a to najmä právnou úpravou pracovného času, zákazom detskej práce, úpravou ochrany dodržiavania pracovných podmienok zamestnancov, ako aj zaistením bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.⁴ Za vlády cisára Jozefa II. boli položené základy ochranného zákonodarstva, niekedy označovaného ako továrenské. Vydávané predpisy smerovali k ochrane zamestnaných detí, napríklad stanovili základné požiadavky na hygienu, ale aj nedeľný pokoj. Dvorský dekrét z roku 1842 povolil zamestnávať deti až od 9 rokov (za predpokladu, že navštevovali školu aspoň 3 roky) a od 12 rokov (pokiaľ školu nenavštevovali vôbec).

³ Bělina, M. a kol. Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 25

⁴ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovní právo. Bratislava: Sprint, 2004, s. 43

Pracovná doba bola pre deti do 12 rokov stanovená na 10 hodín denne a na 12 hodín pre deti od 12 do 16 rokov. Živnostenský poriadok v roku 1859 už však zakázal zamestnávať deti do 10 rokov a deti od 10 do 12 rokov mohli byť zamestnávané iba ak o to požiadal ich otec.⁵ Smeli vykonávať ale iba prácu, ktorá nemohla poškodiť ich zdravie a telesný vývoj a zároveň nemala žiaden vplyv na povinnú školskú dochádzku. Novela tohto predpisu z roku 1885 priniesla zákaz práce detí v remeselných podnikoch do 12 rokov, v továrňach do 14 rokov a prácu detí od 12 do 14 rokov obmedzila na 8 a prácu ostatných pracovníkov na 11 hodín denne.

Vďaka naoktrojovaniu rakúskeho práva v čase Bachovho absolutizmu sa úprava živnostenského poriadku uplatňuje v rokoch 1859 až 1861 aj na území Uhorska. Spomínaný predpis, ktorý pre Uhorsko predstavoval „krok vpred“ obsahoval taktiež ustanovenie, ktorým bola zakázaná nočná práca detí a mladistvých do 14 rokov a to v čase od 21. hodiny do 5. hodiny rannej.

Podobne ako živnostenský poriadok, bol pre právnu úpravu pracovných pomerov v baníctve záväzný banský poriadok, ktorý bol vydaný v roku 1854 pod číslom 146 ř. z. (dodatočne doplnený nariadením č. 25/1884 ř. z.).⁶ Pokiaľ ide o detskú prácu, pripúšťal ju prakticky v neobmedzenej miere, keďže v podstate iba zaväzoval vlastníka bane k vydaniu pracovného poriadku, ktorý musel následne pod hrozbou peňažnej pokuty dodržiavať.

K obmedzeniu detskej práce došlo až v osemdesiatych rokoch, keď bol pod vplyvom baníckych nepokojov prijatý zákon č. 115/1884 ř. z., o úprave pracovných pomerov v baníctve. Na jeho základe bola dovolená práca detí od 12 rokov, avšak len na povrchu a so súhlasom rodičov. Ministerské nariadenie z roku 1907 ponechalo túto úpravu v platnosti s tým, že sa malo dbať na správne rozdelenie pracovnej doby, aby neprekážala školskej dochádzke a aby boli dodržiavané pracovné prestávky.⁷ Súčasne bola deťom zakázaná nočná práca v čase od 20. do 5. hodiny rannej. Dievčatá do 18 rokov mohli byť zamestnávané iba na povrchu, inak však neobmedzene. K vylúčeniu detskej práce došlo, napriek neochote vlády, pod tlakom baníckych organizácií a vďaka

⁵ Bělina, M. a kol. Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 28

⁶ Malý, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 288

⁷ Malý, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 288

mohutnému nástupu banskej techniky. V roku 1907 preto podľa vládneho zistenia pracovalo v baníctve len 18 a v roku 1908 už iba 5 detí.

Celkovo podľa prieskumu o práci detí v jednotlivých hospodárskych odvetviach vykonaného roku 1908 Štatistickým úradom ministerstva obchodu pracovalo ešte 145 471 zo 418 391 detí, ktoré sa prieskumu zúčastnili. Priemerne teda išlo o 34,8 % školopovinných detí, z toho bolo 35,9 % chlapcov a 33,6 % dievčat. Veľmi dôležitým faktorom vplývajúcim na prácu detí bola rodinná situácia. Siroty a nemanželské deti boli využívané na prácu oveľa častejšie než deti z úplných rodín. Na základe skúmania zdravotného stavu bol u viac než jednej pätiny pracujúcich detí konštatovaný neuspokojivý zdravotný stav, ktorý bol dôsledkom náročnej a pre deti nevhodnej práce. Negatívny vplyv mala práca aj na školskú dochádzku a sústredenosť počas vyučovania a na mravný vývoj približne polovice preverovaných detí.⁸

1.2 Právna úprava detskej práce po vzniku prvej Československej republiky

Po vzniku prvej Československej republiky došlo v roku 1918 tzv. recepciou normou k „prevzatiu rakúskeho a uhorského právneho poriadku i rakúskej a uhorskej správy do nového československého štátu“⁹, a tým k vzniku právneho dualizmu. Čiastočná unifikácia pracovného práva bola realizovaná zákonom č. 244/1922 Sb. z. a n., ktorý vypracovalo ministerstvo unifikácii s cieľom odstrániť zaostávanie platného pracovného práva na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi a čo najviac ho prispôbiť úprave v ABGB z roku 1811, ktorý bol hlavným predpisom súkromného práva. Ďalší zákon obsahujúci „unifikačné“ ustanovenia pracovného práva bol zákon č. 259/1924 Sb. z. a n., Živnostenský zákon pre Slovensko a Podkarpatskú Rus (§§ 100 – 151). V ustanovení tohto zákona je zakotvená povinnosť pre zamestnávateľov – živnostníkov osobitne dbať na mravnosť pri zamestnávaní zamestnancov mladších ako 18 rokov.

⁸ Laclavíková, M. Počiatky právnej úpravy zákazu detskej práce. Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, Ročenka právnickej fakulty Trnavskej univerzity, 2006, s. 58-59

⁹ Mosný, P. Dejiny štátu a práva na Slovensku po roku 1918. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 1999, s. 38

Už v prvých rokoch existencie samostatného Československa začínajú do pracovného práva prenikať prvky verejnoprávneho charakteru. Dôkazom o čoraz častejších zásahoch štátu bolo prijatie dvoch zákonov, konkrétne zákona č. 91/1918 Sb. z. a n., o osemhodinovej pracovnej dobe a zákona č. 420/1919 Sb. z. a n., o práci detí.

Zákon č. 91/1918 Sb. z. a n. obsahoval ustanovenia o dĺžke pracovnej doby (maximálne 8 hodín denne a 48 týždenne), ale aj o práci nadčas či nočnej práci. Taktiež upravoval podmienky pre zamestnávanie detí a mladistvých a pre prípad porušenia stanovoval sankcie. V ustanovení § 9 napríklad stanovil, že osoby mladšie ako 16 rokov nesmú vykonávať prácu v noci. Navyše mohla byť práca v noci uložená iba mladistvému zamestnancovi mužského pohlavia. Mladistvá osoba ženského pohlavia potrebovala k výkonu nočnej práce splniť dve podmienky. Prvou bolo získanie zvláštného povolenia ministerstva sociálnej starostlivosti, druhou bola požiadavka minimálneho veku 18 rokov. Nasledujúce ustanovenie zakazovalo zamestnávať deti mladšie než 14 rokov, ktoré neukončili povinnú školskú dochádzku.

Zákon č. 420/1919 Sb. z. a n. mal zamedziť využívaniu práce detí do 14 rokov za plat alebo pravidelne i bez odmeny¹⁰ a stanovil zákaz práce detí mladších než 12 rokov. Výnimku ale tvorili ľahké práce v poľnohospodárstve, u ktorých bola vytýčená hranica na 10 rokov. Deťom starším než 12 a mladším než 14 rokov bolo dovolené pracovať len v obmedzenom rozsahu tak, aby nedochádzalo k poškodzovaniu ich zdravia, ohrozovaniu duševného zdravia a mravnosti a neprekážalo to pri plnení školských povinností. Počas dní školského vyučovania smelo dieťa odpracovať najvyšš 2 hodiny denne s tým, že bol zákaz pracovať pred vyučovaním a po jeho skončení sa vyžadovala aspoň hodinová prestávka pred začatím práce. Počas školských prázdnin činila pracovná doba najvyšš 4 hodiny a u detí zamestnaných v domácnosti alebo poľnohospodárstve najviac 6 hodín denne. Povinný nočný pokoj bol pre pracujúce deti stanovený medzi dvadsiatou a siedmou hodinou rannou; u prác v poľnohospodárstve a v domácnosti zákon vyžadoval 10 hodín nepretržitého odpočinku alebo zachovanie pokoja v čase od dvadsiatej do šiestej hodiny ráno. Deti takisto nesmeli pracovať v nedeľu a počas náboženských sviatkov. Pre práce v poľnohospodárstve z dôvodu naliehavej potreby pri prácach neodkladného charakteru mohla byť udelená výnimka. Dovŕšením 14 roku sa z pracujúceho dieťaťa stal

¹⁰ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 397

mladistvý zamestnanec. Detskú prácu zákon zdefinoval pozitívne ako „využívanie detí k akýmkoľvek prácam, buď za plat alebo pravidelne, prípadne i bez zvláštnej odmeny“¹¹. Detskou prácou však podľa zákona nebolo „zamestnávanie detí len za účelom vyučovacím alebo výchovným; rovnako nie využívanie detí k ojedinelým výkonom, ani nie zamestnávanie vlastných detí ľahkými prípadne pravidelnými krátkodobými úkonmi v domácnosti“¹². Zákon vymedzoval aj pojem vlastné a cudzie deti. Kým vlastné boli tie, ktoré žili v spoločnej domácnosti so zamestnávateľom a boli s ním príbuznení do tretieho stupňa alebo prijaté za vlastné, za schovancov či boli poručencami zamestnávateľa, všetky ostatné deti boli deti cudzie.¹³ V prílohe zákona boli vymenované zamestnania a podniky, v ktorých bol absolútny zákaz detskej práce. Išlo najmä o kameňolomy, bane, obsluhu hnacích strojov, ťažbu dreva, práce pri ohni a peciach, podobne ako aj o oblasť hostinskej a výčapníckej živnosti vrátane nalievania nápojov a obsluhy hostí. Deti nesmeli vystupovať ani vo verejných predstaveniach, z čoho však mohol udeliť okresný školský úrad výnimku.

Zamestnávateľ majúci záujem zamestnať dieťa, musel svoj zámer najprv ohlásiť obecnému úradu v mieste svojho bydliska. V ohlášení bolo nevyhnutné uviesť spôsob, akým hodlá dieťa zamestnať, ako aj miesto výkonu práce. Dieťom, ktoré mali záujem pracovať a k práci boli aj preukázateľne schopné, vydal obecný úrad v mieste bydliska dieťaťa tzv. pracovný lístok, podmienený súhlasom zákonného zástupcu a príslušnej lekárskej školskej správy. Dieťa tak mohlo pracovať iba po získaní pracovného lístka a to u zamestnávateľa, ktorý si splnil oznamovaciu povinnosť.

Tento zákon upravoval aj dozor na úseku detskej práce. Bol realizovaný prostredníctvom zvláštnych dozorných orgánov, s ktorými mali správy škôl, obecné úrady, živnostenský inšpektor a orgány ochrany mládeže povinnosť spolupracovať. Za porušenie ustanovení zákona hrozilo napomenutie, pokuta, ale aj trest odňatia slobody.

Zákon o práci detí bol predpisom moderným, upravujúcim túto problematiku až do prijatia zákonníka práce v roku 1965. S právnou úpravou, ako ju priniesol tento zákon z roku 1919, sa nedostávali v podstate do rozporu ani medzinárodné zmluvy,

¹¹ § 2 zákona č. 420/1919 Sb. z a n., o práci detí

¹² § 2 zákona č. 420/1919 Sb. z a n., o práci detí

¹³ Novotná, V. Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 5, s. 3

týkajúce sa práce detí, ktoré Československá republika ratifikovala¹⁴, ako jeden zo subjektov medzinárodného práva. V súvislosti so zákazom detskej práce je vhodné na tomto mieste spomenúť Washingtonskú zmluvu prijatú na Generálnej konferencii Medzinárodnej organizácie práce Spoločnosti národov v roku 1919 vo Washingtone. Národným zhromaždením Československej republiky bola ratifikovaná v roku 1921, čím sa stala súčasťou československého právneho poriadku a v zbierke zákonov a nariadení bola publikovaná pod číslom 82/1922 Sb. z. a n. Hneď v druhom článku zmluvy bola stanovená minimálna veková hranica pre výkon detskej práce v priemysle na 14 rokov.¹⁵ Ďalšou dôležitou zmluvou ratifikovanou Československou republikou v roku 1923 a publikovanou pod číslom 98/1924 Sb. z. a n., bola zmluva prijatá Valným zhromaždením Medzinárodnej organizácie práce Spoločnosti národov v Ženeve, ktorá stanovila minimálny vek pre prístup k zamestnaniu v oblasti poľnohospodárskych prác na 14 rokov.¹⁶

Počnúc rokom 1931 začínajú byť vytvárané poradné zbory pre ochranu pracujúcej mládeže, majúce ako funkciu informatívnu, tak iniciatívnu. V praxi sa zaoberali návrhmi pre zlepšenie pracovného zákonodarstva týkajúceho sa mladých ľudí a navrhovali eventuálne zmeny. Na čele celej siete zborov stál ústredný poradný zbor pre ochranu pracujúcej mládeže a členovia boli menovaní ministrom sociálnej starostlivosti.¹⁷

V nasledujúcom vývoji pracovného zákonodarstva sa výrazne odrazila svetová hospodárska kríza, ktorá sa po roku 1929 rozrástla do ozrutných rozmerov a v podobe stagnácie tohto právneho odvetvia sa prejavila hrozba II. svetovej vojny po nástupe nacizmu v Nemecku po roku 1933.

Počas nacistickej okupácie krajiny (1939 – 1945) boli ponechané v platnosti predošlé pracovné predpisy, do ktorých boli včlenené nacistické opatrenia, napríklad nútená práca či diskriminácia v zamestnaní spojená s perzekúciou niektorých skupín

¹⁴ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 397

¹⁵ Laclavíková, M., Počiatky Počiatky právnej úpravy zákazu detskej práce. Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, Ročenka právnickej fakulty Trnavskej univerzity, 2006, s. 64

¹⁶ Laclavíková, M., Počiatky Počiatky právnej úpravy zákazu detskej práce. Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, Ročenka právnickej fakulty Trnavskej univerzity, 2006, s. 64

¹⁷ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 397

obyvateľstva.¹⁸ Osobám od 14 rokov boli vládnym nariadením v roku 1941 zavedené pracovné knižky umožňujúce evidenciu pracovných síl a protektorátne pracovné normy zase umožňovali tzv. totálne nasadenie na práce do Nemecka.

1.3 Právna úprava detskej práce v období po 2. svetovej vojne do roku 1989

Po oslobodení krajiny spod nacistického jarma, neboli predpisy z doby okupácie uznané za súčasť československého právneho poriadku. Ďalšia právna úprava pracovného práva ale bola ponechaná v platnosti, s výnimkou ustanovení priečiacich sa platnej ústave a jej princípom.¹⁹

Hoci bolo pracovné zákonodarstvo na niektorých úsekoch pomerne rozvinuté, absentoval jednotný kódex pracovného práva, prostredníctvom ktorého by bolo možné jednoduchšie aplikovať právo na pracovnoprávne vzťahy v praxi. Tento nedostatok sa podarilo odstrániť v roku 1965 zákonníkom práce prijatým pod číslom 65/1965 Sb. a účinným od 1. januára 1966. Prínosom zákonníka bolo predovšetkým zjednotenie úpravy pracovnoprávných vzťahov unifikáciou právnej úpravy všetkých pracovných kategórií dovtedy podliehajúcich osobitnej právnej regulácii.²⁰ Predpis upravil aj všeobecné otázky právnej úpravy, čím sa pracovné právo úplne osamostatnilo od práva správneho a občianskeho. V rovine detskej práce spôsobil zrušenie zákona č. 420/1919 Sb. z. a n., o práci detí.

S ohľadom na spoločenskopolitický režim sa detská práca nevyskytovala. Podľa zákonníka *„Způsobilst fyzické osoby mít v pracovněprávních vztazích práva a povinnosti a způsobilst vlastními právními úkony nabývat těchto práv a brát na sebe tyto povinnosti vzniká, pokud není dále stanoveno jinak, dnem, kdy fyzická osoba dosáhne 15 let věku; zaměstnavatel však s ní nesmí sjednat jako den nástupu do práce den, který by předcházel dni, kdy tato fyzická osoba ukončí povinnou školní docházku.“*²¹ Prostredníctvom nariadenia bola vláda oprávnená vytýčiť okruh a podmienky primeraných prác, ktoré mohli ešte pred ukončením povinnej školskej

¹⁸ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 31

¹⁹ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 31

²⁰ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovní právo. Bratislava: Sprint, 2004, s. 61

²¹ § 11 ods. 1 zákona č. 65/1965 Sb. zákoníka práce, v pôvodnom znení

dochádzky vykonávať fyzické osoby, ktoré dovŕšili 15 rok veku, ako aj okruh a podmienky výkonu primeraných prác, ktoré mohli byť vykonávané osobami, ktoré už ukončili povinnú školskú dochádzku v pomocnej škole, za podmienky dosiahnutia veku aspoň 14 rokov. V ustanoveniach §§ 163 až 169 zákonník podrobne upravoval aj pracovné podmienky detí od 15. do 18. rokov, čiže mladistvých zamestnancov.

1.4 Právna úprava detskej práce v porevolučnom období

Prvá etapa reformy pracovného zákonodarstva sa začala v roku 1991 prijatím troch významných zákonov. Zákon č. 3/1991 Sb. predstavujúci rozsiahlu novelizáciu dovtedajšieho komunistického pracovného zákonodarstva kodifikovaného od roku 1965, výrazne znížil počet kogentných ustanovení Zákonníka práce, čím položil základné predpoklady pre rozvoj trhového hospodárstva.²²

Súčasne sa začíname stretávať, a to predovšetkým počas prázdnin, s prácou detí do 15 rokov. Jednalo sa najmä o „pracovný“ vzťah uzatvorený podľa občianskeho zákonníka z roku 1964 (napr. využitím inomínátnej zmluvy podľa ustanovenia § 51 či zmluvy o dielo) alebo podľa autorského zákona. Deti sa takto mohli realizovať pri roznášaní reklamných materiálov a novín, v modelingu, vystupovať v divadlách apod. Právne predpisy však neumožňovali osobám do 15 rokov uzatvárať pracovnoprávny vzťah. Jednalo sa teda o „prácu“ podľa občianskoprávnej zmluvy, uzatváranú rodičmi, ktorá mladého človeka nechránila a nevznikali mu pracovnoprávne nároky (napr. pracovné voľno pri prekážke v práci). Fakticky tu dochádzalo k obchádzaniu zákona, pretože väčšina aktivít mala charakter závislej činnosti a nemohla byť preto vykonávaná na základe zmluvy podľa občianskeho zákonníka.²³ Finančnú odmenu, pokiaľ vôbec bola vyplácaná, dostávali rodičia dieťaťa. Hlavný nedostatok vtedajšieho stavu je avšak potrebné vidieť v absentujúcej ochrane telesného a duševného vývoja takýchto detí, možných negatívnych následkoch a ich odškodňovania. Právna úprava činností detí do 15 rokov bola preto nevyhnutná. Základom novej právnej úpravy tejto oblasti sa stal zákon č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti a zákon č. 436/2004 Sb., ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s

²² Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava: Sprint, 2004, s. 64

²³ Jouza, L., Práce dětí ve světle práva Evropské unie. Právo a rodina, 2003, č. 11, s. 20

prijetím zákona o zaměstnanosti. Prijatím týchto zákonov došlo k odstráneniu stavu, ktorý nielenže neprospieval výkonu práce detí, na ktoré podľa vyššie uvedeného nedopadal režim zákonníka práce, a teda ich právne postavenie bolo neisté, ale bol aj v rozpore s právom Európskeho spoločenstva, v rámci ktorého už od polovice roku 1994 platila smernica Rady 94/33/ES o ochrane mladistvých pracovníkov, vytvárajúca minimálny rámec požiadaviek na výkon práce detí mladších 15 rokov. Nová právna úprava nielenže zaistila kompatibilitu s právom Európskeho spoločenstva, ale zároveň vytvorila pre deti mladšie než 15 rokov právny rámec, dávajúci záruku, že činnosť nimi vykonávaná bude pre nich primeraná, bezpečná a v súlade so záujmom spoločnosti na ich zdravom duševnom, telesnom, morálnom a spoločenskom rozvoji.²⁴ Zákon o zamestnanosti v šiestej časti upravuje výkon umeleckej, kultúrnej, športovej alebo reklamnej činnosti detí, ktorými sa podľa ustanovenia § 121 rozumejú pre účely tejto právnej úpravy fyzické osoby mladšie 15 rokov alebo staršie 15 rokov, pokiaľ nemajú ukončenú povinnú školskú dochádzku, a to až do doby jej skončenia. Dieťa môže vykonávať iba vyššie uvedenú činnosť pre právnickú či fyzickú osobu na základe povolenia a za podmienky, že je primeraná jeho veku a nie je pre neho nebezpečná.²⁵

V nadväznosti na potrebu úpravy súvisiacich predpisov došlo k novelizácii zákonníka práce zákonom č. 436/2004 Sb., ktorý zjednodušil a sprehľadnil úpravu pracovnoprávnej subjektivity zamestnancov.

Nasledovalo prijatie ďalšieho zákona a to zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ktorý mal priniesť do kontrolnej činnosti nad dodržiavaním pracovnoprávnych predpisov viac zrozumiteľnosti a prehľadnosti.²⁶

Nakoniec bol pod číslom 262/2006 Sb. prijatý zákonník práce, ktorý vstúpil do účinnosti 1.1.2007 a ktorý do svojho ustanovenia § 2 prevzal zákaz detskej práce.

²⁴ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 292

²⁵ Novotná, V., Změny zákoně o rodině a dalších předpisech o sociálně-právní ochraně dětí. Právo a rodina, 2004, č. 10, s. 3

²⁶ Jouza, L., Nový zákon o inspekci práce, účinný od 1. července 2005. Práce a mzda, 2005, č. 7-8, s. 1

2. Detská práca v právnych normách medzinárodného práva

Článok 10 Ústavy Českej republiky hovorí, že „vyhlásené medzinárodné smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva“²⁷, čo ukazuje na výrazné ovplyvňovanie obsahu noriem vnútroštátneho práva medzinárodnoprávnou úpravou.

S detskou prácou sa ľudstvo stretáva v priebehu celej svojej histórie. Napriek mnohým snahám sa nepodarilo problém detskej práce do súčasnosti celkom odstrániť a práca detí a mladistvých je vo svete naďalej vo veľkej miere využívaná²⁸ a ako na poli medzinárodného, tak európskeho práva je táto otázka aj veľmi frekventovaná.

Zvýšený záujem na ochrane detí prostredníctvom regulácie výkonu ich práce a ochrana osobitých skupín zamestnancov, medzi ktorých zaraďujeme aj zamestnancov mladistvých, sa po prvej, no predovšetkým po 2. svetovej vojne, premietli v normotvorbe Organizácie spojených národov, Medzinárodnej organizácie práce, Rady Európy, no aj v komunitárnom práve.²⁹

Moja pozornosť sa v tejto kapitole sústreďuje na činnosť medzinárodných organizácií a nimi prijaté významné dokumenty súvisiace s fenoménom detskej práce.

2.1 Medzinárodná únia pomoci deťom

Medzinárodná únia pomoci deťom (Union Internationale de Secours aux Enfants (UISE)), založená v roku 1920 v Ženeve, je medzinárodná organizácia, ktorá vo svojich počiatkoch predovšetkým zhromažďovala prostriedky pre akcie na pomoc deťom postihnutých vojnou.

Práve UISE v roku 1923 pripravila dokument nazvaný Deklarácia práv dieťaťa, ktorý bol o rok neskôr prerokovaný na pôde Zhromaždenia Spoločnosti národov

²⁷ Pozri článok 10 ústavného zákona č. 1/1993 Sb., v aktuálnom znení

²⁸ Kol. Dětská práce podle instrumentu mezinárodního práva. Sociální politika, 2000, č. 4, s. 2-3

²⁹ Laclavíková, M., Počiatky právnej úpravy zákazu detskej práce. Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, Ročenka právnickej fakulty Trnavskej univerzity, 2006, s. 65

a vošiel do širokého povedomia verejnosti ako Ženevská deklarácia práv dieťaťa. Dokument, hoci mu chýba medzinárodne právnu záväznosť, sa stal osnovou a prvým právnym programom rodiaceho sa systému medzinárodnej ochrany práv dieťaťa.³⁰

Po obsahovej stránke zhutnene odzrkadľuje základné potreby dieťaťa včlenené do piatich záväzkov. Prvý vyžaduje poskytnutie možnosti normálneho telesného a duševného rozvoja. Druhý a tretí zväzok zdôrazňujú nevyhnutnosť pomoci deťom, ktoré sa ocitli v ťažkej životnej situácii ako je vojna, hlad, choroba či strata rodičov. Štvrtý vyzdvihuje ochranu detí pred hospodárskym a iným vykorisťovaním a posledný podčiarkuje potrebu vychovávať deti k porozumeniu, znášanlivosti a službe blížnemu.

Zo sociologického hľadiska sa stala deklarácia zrkadlom vtedajšej situácie detí, avšak plnila najmä stimulačnú úlohu ako v medzinárodnom práve, tak aj v národných právnych poriadkoch a inšpirovala k prijatiu ďalších medzinárodných dokumentov.³¹

2.2 Organizácia spojených národov a jej normotvorba na poli detskej práce

K vytvoreniu Spoločnosti národov (Société des Nations) fakticky došlo na základe výsledkov parížskej mierovej konferencie podpísaním Versaillskej mierovej zmluvy 28. júna 1919. Jej úlohou bola povojnová demilitarizácia a udržiavanie svetového mieru pomocou zásad kolektívnej bezpečnosti a diplomatického vyjednávania. Podľa článkov 23 až 25 Versaillskej zmluvy mali členovia Spoločnosti zabezpečovať slušné a ľudské podmienky pre mužov, ženy a deti, a za týmto účelom zároveň zriaďovať aj potrebné medzinárodné organizácie.

Práve na tomto pozadí vznikla aj Medzinárodná organizácia práce so sídlom v Ženeve, ktorej členmi sa stali členovia Spoločnosti národov a do pôsobnosti ktorej náležala aj úprava podmienok práce detí.³² Začiatok 2. svetovej vojny bol dôkazom absolútneho zlyhania Spoločnosti a viedol k jej definitívnemu zániku v roku 1946. Víťazné štáty druhej svetovej vojny sa však rozhodli niektoré jej štruktúry

³⁰ Jílek, D., Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č. 4, s. 365

³¹ Jílek, D., Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č. 4, s. 366

³² Novotná, V., Dětská práce – problém s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 5, s. 1

transformovať do novo vznikajúcej Organizácie spojených národov (ďalej iba „OSN“), ktorá na činnosť Spoločnosti národov priamo nadviazala.

OSN, ktorá oficiálne vznikla 26. júna 1945 sa primárne nezaobrá otázkami práce, ale niektoré z jej dokumentov či už vo všeobecnom alebo osobitnom rámci upravujú aj túto problematiku.³³ Medzi jej hlavné štruktúry, realizujúce sa vo sfére úpravy detskej práce, patrí Medzinárodná organizácia práce a Detský fond OSN (UNICEF).

Valné zhromaždenie OSN prijalo dňa 10.12.1948 **Všeobecnú deklaráciu ľudských práv**, ktorá v článku 25 deklaruje nárok detí na zvláštnu pomoc a starostlivosť, no pracovnú činnosť detí priamo neupravuje. Napriek tomu, že nie je záväzným dokumentom, pôsobí svojou morálnou autoritou a stala sa jednotným štandardom v oblasti ľudských práv. Pre oblasť úpravy výkonu detskej práce sú však dôležité: **Deklarácia práv dieťaťa** (1959), **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach** (1966), **Medzinárodný pakt o hospodárskych a sociálnych právach** (1966), **Dohovor o právach dieťaťa** (1989), prípadne niektoré z najhorších foriem detskej práce potláča aj **Dodatkový dohovor OSN o zrušení otroctva, obchode s otrokmi ako aj inštitúcií a praktík podobných otroctvu** (1956) a **Dohovor o nútennej práci** (1930).

Deklarácia práv dieťaťa

Deklaráciu práv dieťaťa, nadväzujúcu na myšlienky vtelené do Ženevskej deklarácie práv dieťaťa, ktoré prehĺbila a ďalej rozvinula, prijalo valné zhromaždenie OSN dňa 20. novembra 1959. Deklarácia, ktorú tvorí preambula a desať zásad, formuluje práva priznané dieťaťu precíznejšie, s vyššou právnou kultúrou.

Preambula odkazujúca na Chartu OSN, Všeobecnú deklaráciu ľudských práv a na Ženevskú deklaráciu, vysvetľuje nutnosť zvláštnej úpravy práv detí, ktorá je určená ich neschopnosťou viesť samostatný a nezávislý život. Druhá zásada konštatuje, že najvyšším meradlom zákonodarnej činnosti vo vzťahu k deťom musí byť vždy záujem dieťaťa. Problematika detskej práce sa odzrkadľuje v zásade číslo deväť, podľa ktorej musí byť dieťa chránené pred všetkými formami nedbalosti, krutosti a vykorisťovania a nesmie sa stať predmetom obchodu v žiadnej podobe. Zároveň nie je

³³ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava: Sprint, 2004, s. 86

možné ani zamestnávať dieťa pred dovŕšením primeraného minimálneho veku a v žiadnom prípade mu nemožno dovoliť alebo ho nútiť, aby vykonávalo prácu či zamestnanie, ktoré je na úkor jeho zdravia alebo vzdelávania, alebo bráni jeho telesnému, duševnému alebo mravnému vývinu.

Na jednej strane sú v Deklarácii inkorporované konkrétne formulované práva, ale na strane druhej tu nachádzame aj postuláty, ktoré len potvrdzujú jej nezáväzný charakter. Napriek tomu predstavuje z pohľadu medzinárodnej perspektívy ochrany práv dieťaťa významný impulz k prijatiu ďalších medzinárodných zmlúv.³⁴

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach

Po zdĺhavých a náročných rokovaní medzi jednotlivými skupinami štátov s odlišnými predstavami o pojmoch základných ľudských práv došlo k podpísaniu tohto paktu dňa 16. decembra 1966 na pôde Valného zhromaždenia v New Yorku spolu s Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. (Oba pakty boli ratifikované a publikované v Zbierke zákonov pod č. 120/1976 Sb. a sú súčasťou právneho poriadku ČR).³⁵

V článku 24 paktu sa zaručuje dieťaťu bez akejkoľvek diskriminácie na základe farby, rasy, pohlavia či jazyka, náboženstva, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku alebo rodu právo na takú ochranu, ktorá mu náleží s ohľadom na jeho postavenie maloletého, a to zo strany rodiny, spoločnosti i štátu³⁶.

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach

Článok 10 paktu zaručuje všetkým deťom a mládeži, že na ich pomoc a ochranu sa budú prijímať osobitné opatrenia bez akejkoľvek diskriminácie na základe rodinného pôvodu alebo iných podmienok. Deti a mládež by mali byť ochraňované pred hospodárskym a sociálnym vykorisťovaním. Ich zamestnávanie prácou, ktorá by škodila ich morálke alebo zdraviu alebo by bola nebezpečná ich životu alebo by mohla zbrzdiť ich normálny vývoj, by mala byť trestná podľa zákona. Štáty by mali tiež stanoviť

³⁴ Jílek, D., Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte, Právník, 1990, č. 4, s. 366-367

³⁵ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 45

³⁶ Pozri čl. 24 vyhlášky č. 120/1976 Sb. ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občianských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych

vekovú hranicu, pod ktorú by detská námezdná práca mala byť zakázaná a trestaná podľa zákona.³⁷

Zmluvné strany sú podľa dokumentu povinné pravidelne informovať Hospodársku a sociálnu radu o prijatých opatreniach a o pokroku dosiahnutom pri realizácii v pakte obsiahnutých práv.

Dohovor o právach dieťaťa

Reálnym prísľubom kvalitatívnych zmien medzinárodnej ochrany práv dieťaťa a prehĺbením medzinárodnej spolupráce štátov pri zlepšovaní podmienok života detí bolo prijatie Dohovoru o právach dieťaťa (Convention on the Rights Of the Child) v New Yorku dňa 20. novembra 1989 Valným zhromaždením Spojených národov. Po súhlase Federálneho zhromaždenia a prezidenta Českej a Slovenskej Federatívnej republiky bol dohovor publikovaný v Zbierke zákonov ako Oznámenie Federálneho Ministerstva zahraničných vecí pod č. 104/1991 Sb. Pre ČSFR nadobudol dokument platnosť v súlade so svojim článkom 49 ods. 2 dňom 6. februára 1991. Vzhľadom k tomu, že Česká republika sukcedovala k dňu svojho vzniku, k 1. januáru 1993, do všetkých medzinárodných záväzkov Českej a Slovenskej Federatívnej republiky, je od okamihu svojho vzniku zmluvnou stranou tohto dohovoru. Túto multilaterálnu zmluvu ratifikovali takmer všetky štáty sveta, s výnimkou USA a Somálska.

Syntetizujúci charakter predurčil dohovor k zaujatiu uzlového postavenia v systéme medzinárodnej ochrany práv dieťaťa. Rozhodne však nenahrádza už uzatvorené medzinárodné zmluvy či schválené akty medzinárodných organizácií, ale sústavu vytvorených noriem dopĺňa a zdokonaľuje a jej pomer k ostatným normám sa riadi hľadiskom priaznivejšieho zaobchádzania.

Po štruktúrnej stránke obsahuje tri časti. Okrem preambuly ho tvoria hmotnoprávne normy (časť I – články 1- 41) a procesné implementačné pravidlá (časti II a III – články 42-54).

Preambula sa odvoláva na staršie dokumenty – na Chartu OSN, Ženevskú deklaráciu práv dieťaťa, Deklaráciu práv dieťaťa, oba pakty, Deklaráciu sociálnych

³⁷ Pozri čl. 10 vyhlášky č. 120/1976 Sb. ministra zahraničných vecí o Mezinárodnom pakte o občianských a politických právach a Mezinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach

a právnych zásad ochrany blaha detí, ... Opäť zdôrazňuje, že deti vyžadujú vzhľadom na svoju zraniteľnosť zvláštnu starostlivosť a ochranu a podčiarkuje životne dôležitú úlohu medzinárodnej spolupráce pri uplatňovaní práv detí. V preambule je vyjadrený aj všeobecný cieľ dohovoru, ktorý spočíva v zlepšovaní životných podmienok detí v každej zemi, predovšetkým v rozvojových štátoch.

Článok 1 vymedzuje osobnú pôsobnosť dohovoru tým, že definuje pojem dieťa pre potreby dohovoru ako každú ľudskú bytosť mladšiu ako 18 rokov, ak sa podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje nedosahuje plnoletosť skôr. Táto hranica teda nie je pre zmluvné štáty obligatórna (iba maximálna) a národné právne poriadky si ju môžu upraviť odlišne.

Z hmotnoprávnych pravidiel o otázke detskej práce priamo pojednáva článok 32, ktorý upravuje právo dieťaťa na ochranu pred hospodárskym vykorisťovaním a pred vykonávaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť pre dieťa nebezpečná alebo brániť jeho vzdelávaniu, alebo ktorá by škodila zdraviu dieťaťa či jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému a sociálnemu rozvoju. Zároveň zaväzuje zmluvné štáty k prijatiu zákonodarných, administratívnych, sociálnych a výchovných opatrení nevyhnutných pre zaistenie realizácie tohto článku. Za týmto účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia iných medzinárodných dokumentov signatárske krajiny musia predovšetkým:

- a/ stanoviť najnižšiu vekovú hranicu alebo hranice pre vstup do zamestnania,
- b/ stanoviť zodpovedajúcu úpravu pracovnej doby a podmienok zamestnania a
- c/ stanoviť príslušnú penalizáciu alebo iné sankcie pre účinné zabezpečenie uplatňovania tohto článku³⁸.

V súlade s naliehavou potrebou ochrany detí pred najťažšími formami ich zneužívania, ukladá dohovor zmluvným štátom článkom 33 povinnosť prijať všetky príslušné opatrenia vrátane zákonodarných, administratívnych, sociálnych a kultúrnych opatrení na zabránenie využívania detí pri nezákonnej výrobe a obchodovaní s narkotickými a psychotropnými látkami definovanými príslušnými medzinárodnými zmluvami. Zároveň článok 34 zaväzuje strany chrániť dieťa pred všetkými formami

³⁸ Pozri <http://www.unicef.sk/sk/prava-deti/dohovor-o-pravach-dietata/dohovor-o-pravach-dietata-3.html>

sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania. Za týmto účelom musia prijímať predovšetkým nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia, aby tak zabránili:

- a/ zvädzaniu alebo donucovaniu detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti,
- b/ vykorisťovaniu a zneužívaniu detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky,
- c/ vykorisťovaniu a zneužívaniu detí pre pornografiu a pornografické materiály.³⁹

S rovinou zneužívania detí na prácu súvisia aj práva spadajúce do kategórie práv zabezpečujúce zdarný rozvoj dieťaťa, ako je právo na vzdelanie (článok 28), či právo na voľný čas, hry a oddychové aktivity zodpovedajúce veku dieťaťa (článok 31).

Druhá časť dokumentu obsahuje procesné pravidlá zabezpečujúce realizáciu hmotnoprávných pravidiel zaradených v predchádzajúcom oddiele. Kľúčovým ustanovením je článok 42 zaväzujúci zmluvné štáty široko oboznámiť verejnosť s náplňou konvencie. Článkom 43 bol založený Výbor pre práva dieťaťa, ktorý ako autonómny orgán tvorený desiatimi nezávislými odborníkmi volenými tajným spôsobom na štyri roky, predstavuje základ implementačného a kontrolného mechanizmu. Jeho úloha v podstate tkvie v zabezpečovaní toho, aby zmluvné štáty v súlade so zásadou pacta sunt servanda rešpektovali prevzaté zmluvné záväzky a obsah dispozícií zmluvných noriem vnútroštátnou cestou previedli do praxe. Jeho právomoci spočívajú v prijímaní správ o realizácii dohovoru od zmluvných štátov. Zároveň však môže činiť návrhy a odporúčenia za účelom účinného uplatňovania zmluvy.⁴⁰ Výboru však chýbala možnosť prijímať a prejednávať individuálne sťažnosti, ktorými by sa mohli jednotlivci domáhať svojich práv chránených dohovorom, čo znižuje jeho význam. Kontrolný mechanizmus je veľmi slabý a napriek tomu, že sa jedná o právne záväzný dokument, radí sa medzi normy soft law, ktoré sú chápané ako nezáväzné a nevynútiteľné.⁴¹

³⁹ Pozri <http://www.unicef.sk/sk/prava-deti/dohovor-o-pravach-dietata/dohovor-o-pravach-dietata-3.html>

⁴⁰ Jílek, D., Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č. 4, s. 372

⁴¹ Bayerová, M. Obecná charakteristika úmluvy o právech dítěte. Právo a rodina, 2004, č. 5, s. 9

Napriek vyššie uvedenému môžeme konštatovať, že konvencia zahŕňa takmer úplný medzinárodný štandard práv dieťaťa a prijateľný pre väčšinu štátov, čo z nej robí významný dokument.

2.3 Medzinárodná organizácia práce aj jej normotvorba

Medzinárodná organizácia práce (International Labour Organization, skratka ILO, slovensky MOP) so sídlom v Ženeve je celosvetovou špecializovanou tripartitnou organizáciou. Bola založená 11. apríla 1919 v rámci Versailleského mierového procesu s cieľom podpory svetového mieru na základe presadzovania sociálnej spravodlivosti a medzinárodne uznávaných pracovných práv. Dňa 14. decembra 1946 sa stala prvou špecializovanou agentúrou OSN. V súčasnosti má 183 členov⁴² a je jednou z najväčších medzinárodných odborných organizácií.

Základným poslaním MOP je :

- formulovať medzinárodnú politiku a programy na podporu základných ľudských práv, zdokonaľovanie pracovných a životných podmienok a obohacovanie príležitosti zamestnania;
- vytvárať medzinárodné pracovné štandardy garantované jedinečným spôsobom dohľadu nad ich aplikovaním, slúžiace ako smernice pre národné orgány pri realizácii tejto politiky;
- poskytovať rozsiahle programy medzinárodnej technickej spolupráce formulované a prevádzané v aktívnom partnerstve s členskými štátmi v záujme pomoci krajinám pri účinnom praktickom naplňaní tejto politiky a
- zabezpečovať školenia, vzdelávanie, výskumy a vydávať materiály na pomoc v tomto úsilí.⁴³

Orgány MOP sú budované na princípe tripartity, teda z polovice pozostávajú z delegátov vlád, jednu štvrtinu tvoria zástupcovia zamestnancov (spravidla delegáti

⁴² Pozri <http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=1734>

⁴³ Pozri <http://www.cmkos.cz/evropske-a-mezinarodni-vztahy/mezinarodni-organizace-prace-mop-ilo>

najreprezentatívnejšej odborovej organizácie) a jednu štvrtinu zástupcovia zamestnávateľov.⁴⁴ Významnou charakteristikou MOP je práve fakt, že zástupcovia zamestnancov a zamestnávateľov majú pri formulácii politík a programov organizácie rovnaký hlas ako zástupcovia štátov. Hlavnými orgánmi organizácie sú :

- **Medzinárodná konferencia práce** – každoročné zasadanie delegácii vlád spoločne so zástupcami zamestnancov a zamestnávateľov z členských štátov v Ženeve. Konferencia určuje medzinárodné pracovné štandardy a slúži ako fórum, na ktorom sa riešia sociálne a pracovné otázky globálneho významu.
- **Správna rada** – schádza sa dvakrát ročne, riadi činnosť MOP, pripravuje program a rozpočet organizácie a posudzuje prípady porušovania štandardov MOP.
- **Medzinárodný pracovný úrad** – slúži ako stály sekretariát organizácie.⁴⁵

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, základnou činnosťou MOP je formulovanie, prijímanie, presadzovanie a aplikovanie medzinárodných pracovných a sociálnych noriem, ktoré sú prijímané vo forme dohôd, protokolov k dohovoru ako aj vo forme odporúčaní. Medzinárodné dohovory nadobúdajú záväznosť ratifikáciou. Ratifikáciou a zverejnením sa stávajú súčasťou právneho poriadku členského štátu, ktorý je povinný vteľiť ratifikovaný dohovor do vnútroštátnej právnej úpravy. Členské štáty sú však povinné, aj bez tohto procesu, dodržiavať niektoré povinnosti (tzv. základné normy) dané ústavou MOP (zákaz nútenej práce, právo na slobodné odborové združovanie a zákaz diskriminácie). Odporúčania zase nie sú záväzné, štáty však majú povinnosť predložiť odporúčanie príslušným štátnym orgánom, aby uvažili možnosť zlepšenia vnútroštátneho zákonodarstva v zmysle odporúčania. Odporúčania teda priamo nezakladajú členským štátom povinnosti, nepodliehajú ratifikácii a ich úlohou je predovšetkým pripravovať podmienky pre neskoršiu úpravu medzinárodnou zmluvou, prípadne pre zmenu niektorého už nevyhovujúceho dohovoru.⁴⁶

⁴⁴ Barancomvá, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava: Sprint, 2004, s. 91

⁴⁵ Pozri <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=116>

⁴⁶ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 48

Bývalé Česko-Slovensko, ako spoluzakladajúci člen, od roku 1919 ratifikovalo 65 dohovorov, z ktorých bola ČSFR ku dňu svojho zániku viazaná 57 dohovormi.⁴⁷ S účinnosťou od 1. januára 1993 tieto záväzky prevzala aj Česká republika, ktorá je v súčasnosti (t.j. k novembru 2010) viazaná už 75 dohovormi.

2.3.1 Medzinárodná organizácia práce a jej normotvorba v oblasti úpravy detskej práce

Do pôsobnosti tejto organizácie, ktorej členmi sa stali členovia Spoločnosti národov, náležala už od jej vzniku aj úprava podmienok práce detí.

2.3.1.1 Prvé snahy o zrušenie detskej práce

Hneď na prvej konferencii (Valné zhromaždenie zástupcov členov) vo Washingtone v roku 1919 bol prijatý **Dohovor o práci detí v priemysle**, (vyhlásený v Zbierke zákonov a nariadení pod číslom 82/1922), podľa ktorého nesmeli byť deti mladšie než 14 rokov zamestnávané či už vo verejných alebo súkromných priemyselných podnikoch, s výnimkou tých, v ktorých boli zamestnávaní výlučne členovia rodiny. Tento dohovor nasledoval v roku 1920 **dohovor** týkajúci sa **zamestnávania detí na mori** a v roku 1921 **Dohovor o najnižšom veku v poľnohospodárstve**, ktorý zakazoval prácu detí mladších ako 14 rokov v poľnohospodárstve počas školského vyučovania (č. 98/1924 Sb. z. a n.) a **Dohovor o najnižšom veku pre obsluhy plachiet a topičov**. Dokumenty boli v roku 1932 doplnené na 16. zasadnutí MOP **Dohovorom č. 33, o minimálnom veku pre vstup do ostatných nepriemyselných povolání** a v roku 1965 na 49. zasadnutí konferencie **Dohovorom č. 123, o minimálnom veku pre práce v podzemí**.⁴⁸

Obsah dohovorov sa však postupom času revidoval a nakoniec v roku 1973 boli nahradené **Dohovorom č. 138, o minimálnom veku pre prístup do zamestnania**, ktorý bol zaradený medzi osem prioritných dohovorov MOP o základných ľudských

⁴⁷ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava : Sprint, 2004, s. 95

⁴⁸ Novotná, V., Dětská práce – problém s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 5, s. 1

právach. S úpravou detskej práce na medzinárodnej úrovni bezprostredne súvisí aj **Dohovor MOP č. 77 z roku 1946, o lekárskom vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých na zamestnanie v priemysle, Dohovor MOP č. 78 z roku 1946, o lekárskom vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých k nepriemyselnému zamestnávaniu, Dohovor MOP č. 124 z roku 1965, o lekárskom vyšetrení spôsobilosti mladistvých k zamestnávaniu v baniach a Dohovor č. 182 z roku 1999, o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce.**

2.3.1.2 Dohovor MOP č. 77 z roku 1946 o lekárskom vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých na zamestnanie v priemysle (Convention of the International Labour Organization concerning Medical Examination for Fitness for Employment in Industry of Children and Young Persons No. 77/1946)

Dohovor, ktorý tvorí 19 článkov bol prijatý v Montreale dňa 9. októbra 1947 Generálnou konferenciou MOP, no platnosť nadobudol o štyri roky neskôr. Československá socialistická republika ho ratifikovala dňa 23. apríla 1980 (spolu s Dohovorom č. 78, o lekárskom vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých k nepriemyselnému zamestnávaniu, č. 24/1981 Zb. a Dohovorom č. 124, o lekárskom vyšetrení spôsobilosti mladistvých k zamestnávaniu v baniach, č. 25/1981 Zb.) a publikovala pod číslom 23/1981 Zb.

V súlade s článkom 2 smú byť deti a mladiství do osemnásť rokov pripustení k zamestnaniu v priemyselnom podniku iba ak boli na základe dôkladného lekárskeho vyšetrenia, vykonaného kvalifikovaným lekárom schváleným príslušným orgánom, uznané spôsobilými pre danú prácu. Zároveň sa v článku 3 vyžaduje stály lekársky dohľad do dosiahnutia 18. roku veku a pri dlhodobom zamestnávaní opakované vyšetrenie minimálne raz ročne. Lekárske vyšetrenia nemajú byť podľa článku 5 spojené so žiadnymi výdavkami pre dieťa, mladistvého ani pre jeho rodiča. Ustanovenie článku 6 ukladá príslušnému orgánu urobiť vhodné opatrenia v oblasti poradenstva pre voľbu povolania, liečebnú a pracovnú rehabilitáciu a preškolenie detí a mladistvých uznaných na základe lekárskeho vyšetrenia nespôsobilými pre niektoré druhy prác alebo pre tých, ktorí sú telesne postihnutí či oslabení. Článok 7 stanovuje povinnosť štátu

vyžadovať od zamestnávateľa, aby mal pre inšpektorov práce k dispozícii osvedčenie o spôsobilosti alebo pracovné povolenie či pracovnú knižku dieťaťa dokladajúce jeho spôsobilosť pre danú prácu. Vnútroštátne predpisy však môžu podľa dohovoru určiť aj iné spôsoby dohľadu nad dodržiavaním jeho pravidiel.⁴⁹

2.3.1.3 Dohovor MOP č. 138 z roku 1973 o minimálnom veku pre prijatie do zamestnania (Minimum Age Convention No. 138/1973)

Dohovor, ktorý tvorí 18 článkov, bol prijatý v Ženeve 26. júna 1973 Generálnou konferenciou. Avšak Česká republika ho ratifikovala až 26. apríla 2007 po uvedení českého právneho poriadku, zákonom o zamestnanosti č. 435/2004 Sb. a súvisiacou novelou zákonníka práce č. 65/1965 Sb., do súladu s týmto dohovorom.

Každý členský štát, pre ktorý je dohovor v platnosti, sa zaväzuje vyvíjať vnútroštátnu politiku zameranú na účinné odstraňovanie detskej práce a postupné zvyšovanie minimálneho veku pre prijatie do zamestnania alebo práce na úroveň plne zodpovedajúcu stupňu telesného a duševného vývoja mladistvých. V súlade s článkom 2 je každý štát ratifikujúci dohovor povinný určiť minimálny vek na prijatie do zamestnania na svojom území, ktorý nesmie byť nižší než vek skončenia povinnej školskej dochádzky a v nijakom prípade nie nižší než 15 rokov. Výnimka v podobe stanovenia minimálneho veku na 14 rokov smie byť udelená iba krajinám s nedostatočne rozvinutým hospodárstvom a vzdelávacími zariadeniami. Článok 3 ukladá pre prijatie do zamestnania alebo pre výkon práce vymedzenej vnútroštátnymi predpismi, ktoré svojim charakterom či podmienkami za ktorých sú vykonávané, nebezpečne ohrozujú zdravie, bezpečnosť alebo morálku mladistvých, stanoviť minimálny vek 18 rokov. Za podmienky zaistenia úplnej ochrany zdravia, bezpečnosti a morálky mladistvých, ktorí prešli osobitou výučbou či získali odborné vzdelanie, smie príslušný úrad povoliť už zamestnávanie osôb, ktoré dovŕšili 16 rok svojho veku. V článku 5 je zadefinovaný okruh činností minimálne na ktoré sa musí režim dohovoru aplikovať. Nevzťahuje sa však na činnosti, ktoré vykonávajú deti a mladiství v škole v rámci všeobecného, odborného alebo praktického vzdelávania alebo v iných vzdelávacích inštitúciách alebo na prácu, ktorú vykonávajú aspoň 14-ročné osoby

⁴⁹ Pozri Vyhlášku ministra zahraničných vecí č. 23/1981Sb., o Úmluve o lekárskej vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých k zamestnaniu v priemysle

za stanovených podmienok v podnikoch, v ktorých je práca neoddeliteľnou súčasťou vzdelávania či programu zameraného na výber povolania (článok 6). Článok 7 dohovoru umožňuje zmluvným krajinám povoliť aj zamestnávanie osôb vo veku 13 až 15 rokov, a to ľahšou prácou, ktorá nebude poškodzovať ich zdravie a vývoj a neovplyvní negatívne ich školskú dochádzku. Konkrétne druhy činností, počet hodín a podmienky výkonu bližšie určia príslušné úrady.⁵⁰

2.3.1.4 Dohovor MOP č. 182 z roku 1999 o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (Worst Forms of Child Labour Convention No.182/1999)

Dohovor bol prijatý na 87. zasadnutí Generálnej konferencie MOP v Ženeve dňa 17. júna 1999 a platnosť nadobudol 19. novembra 2000. Súčasne bolo k jeho prevedeniu vydané Odporúčanie č. 190. Pre Českú republiku vstúpil do platnosti po ratifikácii dňa 19. júna 2002 v súlade s článkom 10 ods. 3⁵¹ a vyhlásený bol pod č. 90/2002 Zb. m. s.

Zo štruktúrneho hľadiska dohovor tvorí preambula a šesť článkov. Preambula, odkazujúca na Dohovor OSN o právach dieťaťa z roku 1989 a Deklaráciu MOP o základných princípoch a právach v práci, zdôrazňuje nevyhnutnosť okamžitého a komplexného riešenia detskej práce v nadväznosti na význam bezplatného základného vzdelania. Článok 1 zaväzuje štáty ratifikujúce tento dohovor k prijatiu okamžitých a účinných opatrení na zabezpečenie zákazu a odstránenie najhorších foriem detskej práce, pričom dieťaťom sa pre účely dohovoru rozumie osoba, ktorá nedovíšila 18. rok veku (článok 2). Článok 3 definuje výraz „najhoršie formy detskej práce“, ktorými sú :

a) všetky formy otroctva alebo otroctvu podobné praktiky, ako sú predaj a obchodovanie s deťmi, služba pre dlhy a nevoľníctvo, nútená alebo povinná práca vrátane núteného alebo povinného náboru detí s cieľom využívať ich v ozbrojených konfliktoch;

⁵⁰ Pozri Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č.341/1998 Z.z.a <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C138>

⁵¹ Novotná, V., Detská práca – problém s nímž zápolí celý svet. Právo a rodina, 2002, č. 6, s. 19

- b) využívanie, získavanie alebo ponúkanie dieťaťa na prostitúciu, na výrobu pornografie alebo na pornografické predstavenia;
- c) využívanie, získavanie a ponúkanie dieťaťa na nezákonnú činnosť, najmä na takú činnosť, akou je výroba a obchodovanie s omamnými a psychotropnými látkami ako ju definujú príslušné medzinárodné zmluvy a
- d) práce, ktoré by svojou povahou alebo okolnosťami, za ktorých sa vykonávajú, mohli ohroziť zdravie, bezpečnosť alebo morálku dieťaťa.⁵²

Z ustanovenia je zrejmé, že týmto dohovorom dochádza k rozširovaniu činností, ktoré by mohli dieťa poškodiť a k zdôrazneniu významu medzinárodnej spolupráce na tomto poli.⁵³

Pod prvú oblasť, do ktorej zahrňame predovšetkým nútenú prácu a obchodovanie s deťmi, je možné subsumovať aj žobráctvo detí. Nejedná sa síce o pracovnú činnosť, avšak vykazuje prvky nútenej práce, a ako negatívnemu sociálnemu javu je preto nutné mu tiež venovať pozornosť.⁵⁴ Podľa článku 6 má každá zmluvná strana vypracovať a uplatniť akčné programy zamerané na odstránenie najhorších foriem detskej práce a prijať opatrenia potrebné na zabezpečenia efektívneho uplatňovania predpisov vykonávajúcich tento dohovor so zreteľom na význam vzdelávania a zameraných na :

- a) zabránenie tomu, aby sa deti využívali na najhoršie formy detskej práce;
- b) poskytovanie potrebnej a primeranej priamej pomoci na uchránenie detí pred najhoršími formami detskej práce a pomoc pri ich rehabilitácii a začlenení do spoločnosti;
- c) zabezpečenie prístupu k bezplatnému základnému vzdelávaniu a tam, kde je to možné a vhodné, aj na odbornú prípravu pre všetky deti s cieľom uchrániť ich pred najhoršími formami detskej práce;
- d) identifikovanie a nadviazanie kontaktu s deťmi vystavenými osobitným rizikám a

⁵² Pozri Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č.38/2001 Z.z.

⁵³ Bayerová, M., Úmluva o okamžitých opatreniach k odstránení nejhorších foriem detskej práce. Právo a rodina, 2003, č. 5, s. 5

⁵⁴ Kerná, D., Jouza, L., Práce dětí v České republice ve světle práva Evropské unie. Práce a mzda, 2003, č. 7-8, s.89-90

e) zohľadnenie osobitnej situácie dievčat.⁵⁵

Článok 8 zdôrazňuje potrebu medzinárodnej spolupráce pri realizácii programov na odstránenie chudoby a podporu všeobecného vzdelania. Ustanovenia 9 a nasledujúce upravujú vstup Dohovoru do platnosti, jeho vypovedanie a okruh zmluvných strán (členské štáty MOP, ktorých ratifikáciu zaregistroval generálny riaditeľ).

V súlade s týmto Dohovorom vláda Českej republiky uznesením č. 578 z dňa 11. júna 2003 schválila Program pre implementáciu opatrení k odstráneniu najhorších foriem detskej práce a súčasne bolo príslušným ministrom uložená povinnosť splniť úlohy v ňom obsiahnuté do 31. decembra 2004. Program obsahuje deväť opatrení rámcovo zakotvujúcich aktivity jednotlivých zodpovedných rezortov a ich spoluprácu. Opatrenia sú zamerané na aktivity preventívneho i intervenčného charakteru, vzťahujú sa ako priamo na deti – obeť, tak aj na subjekty pôsobiace v ochrane neplnoletých a na odbornú a laickú verejnosť.

Najdôležitejším legislatívnym krokom bezprostredne nadväzujúcim na český Program v oblasti trestného práva bola nepochybne novela trestného zákona prevedená zákonom č. 537/2004 Sb. s účinnosťou od 22. októbra 2004, ktorá kodifikovala nový trestný čin – „obchodovanie s ľuďmi“ podľa § 232a trestného zákona z roku 1961, v ktorom boli dostatočne účinne chránené práva neplnoletých pred jednaním smerujúcim k ich využitiu k pohlavnému styku a iným formám sexuálneho obťažovania alebo zneužívania, otroctvu či nevoľníctvu a k núteným prácam alebo iným formám vykorisťovania.⁵⁶ Nový trestný zákonník č. 40/2009 Sb. s účinnosťou od 1.1.2010 túto úpravu prevzal s tým, že výraz „osoba mladší osmnácti let“ nahradil výrazom „dítě“ a rozšíril ochranu o ochranu pred zneužitím k službe v ozbrojených silách a k odberu tkanív, buniek alebo iného orgánu.

V súčasnosti môžeme konštatovať, že tri zo štyroch základných oblastí pokrytých Dohovorom sú v právnom poriadku Českej republiky súčasťou trestnej činnosti (nútená práca a obchodovanie s deťmi; vyžívanie detí k prostitúcii a pornografii

⁵⁵ Pozri článok 7 ods. 2 Sdělení č.90/2002 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce (Úmluva č.182)

⁵⁶ Pozri http://www.mpsv.cz/files/clanky/5515/detska_prace.pdf

a využívanie detí k obchodu s drogami)⁵⁷ a jeden je postihovaný ako priestupok podľa zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích.

Napriek tomu, že Dohovor MOP o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce nie je rozsiahly dokument, významne dopĺňa aktivity, ktorými sa jednotlivé štáty snažia zabrániť zneužívaniu detí.

⁵⁷ Jouza, L., Práce dětí ve světle práva Evropské unie, Právo a rodina, 2003, č.11, s.20

3. Európske regionálne organizácie

Integračné procesy a s nimi súvisiaca normotvorba dosiahli zatiaľ najvyššiu úroveň v európskych zoskupeniach. V súčasnosti je preto možné hovoriť aj o európskom pracovnom práve, resp. o pracovnom práve Rady Európy a pracovnom práve Európskej únie.

3.1 Pracovné právo Rady Európy

Rada Európy je medzivládnu organizáciou európskych štátov existujúcou oddelene od všetkých ostatných európskych integračných štruktúr. Táto najstaršia politická organizácia v Európe vznikla 5. mája 1949, keď predstavitelia desiatich krajín podpísali vo Westminsteri zmluvu obsahujúcu Štatút Rady Európy.⁵⁸ Hlavné ciele Rady Európy so sídlom vo francúzskom Štrasburgu, ktorá má dnes 47 členov a pôsobí vo všetkých oblastiach s výnimkou obrany, sú :

- prispievať k upevňovaniu európskej jednoty,
- chrániť princípy ľudských práv a parlamentnej demokracie a
- podporovať hospodársky a spoločenský pokrok členských štátov.⁵⁹

Členom sa môže stať každý štát uznávajúci princíp zvrchovanosti práva a zabezpečujúci svojim občanom ľudské práva a základné slobody.⁶⁰ Česká republika je členom od 30. júna 1993.

Medzi primárne aktivity Rady patrí zmluvná normotvorba. Na jej pôde bolo doposiaľ prijatých vyše 200 dohôd. Medzi najdôležitejšie dokumenty zaoberajúce sa okrem iného aj detskou prácou patrí Európska sociálna charta a Revidovaná Európska sociálna charta.

⁵⁸ Pozri http://www.europskaunia.sk/rada_europy

⁵⁹ Barancova, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava : Sprint, 2004, s. 96

⁶⁰ Barancova, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava : Sprint, 2004, s. 96

3.1.1 Európska sociálna charta (*European Social Charter*)

Európska sociálna charta (ďalej iba Charta) bola podpísaná vládami členských štátov Rady Európy 18. októbra 1961 v Turíne a účinnosť nadobudla vo februári 1965. Zatiaľ čo Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd je kľúčovým dokumentom Rady v oblasti ochrany politických a občianskych práv, základným nástrojom ochrany sociálnych práv je Európska sociálna charta.⁶¹ Česká republika ju ratifikovala 3. novembra 1999 a do platnosti vstúpila o mesiac neskôr⁶² publikovaná pod č. 14/2000 Zb. m. s. Chartu postupne doplnili tri protokoly – Dodatkový protokol z roku 1988, Pozmeňujúci a doplňujúci protokol z roku 1991 a Dodatkový protokol z roku 1995 zabezpečujúci systém kolektívnych sťažností.

Po obsahovej stránke sa člení na 5 častí. Prvá je programová a zahŕňa 19 sociálnych práv, ktoré sa zmluvné štáty zaväzujú zaistiť (okrem iných napr. aj právo detí a mladistvých na osobitnú ochranu proti fyzickým a morálnym ohrozeniam v siedmom bode Časti I). Druhá časť je obligačná a zahŕňa konkrétne povinnosti, ktoré majú štáty plniť. Tretia sa týka povinností spojených s ratifikáciou Charty, štvrtá podávania správ o dodržiavaní Charty a spôsobe kontroly a piata sa venuje aplikácii Charty v mimoriadnych prípadoch (napr. počas vojny), ale aj jej vzťahu k vnútroštátnemu právu či iným medzinárodným zmluvám, pravidlám podpisu, ratifikácii a výpovedí.⁶³

Keďže rozdielny stupeň ekonomického a sociálneho vývoja neumožňuje všetkým štátom ratifikovať celú Chartu, strany sa zaväzujú k ratifikácii aspoň 5 zo 7 najdôležitejších článkov Časti II a ďalších 10 článkov alebo 45 ich číslovaných odsekov zo všetkých 19 článkov Časti II. Dodatkovým protokolom z roku 1988 došlo k rozšíreniu 19 článkov o ďalšie 4, z ktorých museli členské štáty akceptovať aspoň 1.⁶⁴

Česká republika ratifikovala vybrané články a odseky vrátane článku 7 (pozri Oznámenie č. 14/2000 Zb. m. s.), ktorý je z pohľadu detskej práce najdôležitejší, keďže obsahuje práva detí a mladistvých na ochranu. Česká republika sa tým zaviazala :

⁶¹ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava : Sprint, 2004, s. 98

⁶² Pozri

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=035&CM=8&DF=28/10/2010&CL=ENG>

⁶³ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 49

⁶⁴ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 50

1. ustanoviť minimálny vek pre prijatie do zamestnania na 15 rokov veku s výnimkami pre deti zamestnané v určených ľahších prácach, ktoré nepoškodzujú ich zdravie, morálku alebo výchovu;
2. ustanoviť vyšší minimálny vek pre prijatie do zamestnania v určených povolaniach pokladaných za nebezpečné alebo škodlivé zdraviu;
3. ustanoviť, že osoby, ktoré podliehajú povinnej školskej dochádzke, nie sú zamestnávané takými prácami, ktoré by im bránili v plnom rozsahu sa vzdelávať;
4. ustanoviť, že pracovný čas osôb, ktoré nedovŕšili 16 rokov veku sa obmedzí v súlade s potrebami ich vývoja, najmä s potrebou ich odbornej prípravy;
5. priznať právo mladistvým a učňom na primeranú mzdu alebo na iné príslušné príplatky;
6. ustanoviť, že čas, ktorý mladiství venujú odbornej príprave v rámci riadneho pracovného času so súhlasom zamestnávateľa, sa považuje za súčasť pracovného dňa;
7. ustanoviť, že zamestnané osoby, ktoré nedovŕšili 18 rokov veku, majú nárok najmenej na tri týždne ročnej platenej dovolenky;
8. ustanoviť, že osoby, ktoré nedovŕšili 18 rokov veku nevykonávajú prácu v noci, s výnimkou určitých povolání určených vnútroštátnymi zákonmi alebo inými predpismi a úpravami;
9. ustanoviť, že osoby, ktoré nedovŕšili 18 rokov veku, v povolaniach určených vnútroštátnymi zákonmi alebo inými predpismi a úpravami sa podrobia pravidelným lekánskym prehliadkam a
10. zabezpečiť osobitnú ochranu detí a mladistvých pred fyzickými a morálnymi nebezpečenstvami, ktorým sú vystavené, najmä pred nebezpečenstvami, ktoré priamo alebo nepriamo vyplývajú z ich práce.⁶⁵

Ochrana poskytovaná článkom 7 nie je obmedzená iba na situácie vznikajúce v súvislosti so zamestnaním, ako to vyplýva aj z odseku 10, ktorý používa slovo „najmä“. Tým chce podčiarknuť, že mladých ľudí ohrozujú aj iné nebezpečenstvá (napr. alkoholizmus, toxikománia, pornografia či sexuálne zneužívanie).⁶⁶

Medzi ďalšie ustanovenia dokumentu chrániace práva dieťaťa patrí aj článok 8 (právo zamestnaných žien na ochranu), článok 9 (právo na poradenstvo pri voľbe

⁶⁵ Pozri <http://www.radaeuropy.sk/?1215>

⁶⁶ Bayerová, M., Revidovaná Evropská sociální charta a práva dítěte, Právo a rodina, 2003, č. 9, s. 6

povolania), článok 10 ods. 2 (právo na prípravu k výkonu povolania), článok 16 (právo rodiny na hospodársku, sociálnu a právnu ochranu), článok 17 (právo matiek a detí na právnu, sociálnu a hospodársku ochranu) a článok 19 ods. 6 (právo migrujúcich pracovníkov a ich rodín na ochranu a pomoc).⁶⁷

Európska sociálna charta je zmluvou záväznou, a preto je možné sa sociálnych práv vyplývajúcich z prevzatých záväzkov domáhať na Európskom súde pre ľudské práva po vyčerpaní vnútroštátnych prostriedkov k náprave.⁶⁸

3.1.2 Revidovaná Európska sociálna charta (*European Social Charter (revised)*)

Ako Revidovaná Európska sociálna charta bola otvorená k podpisu 3. mája 1996 obsahová novela Charty, ktorá zvýšila ochranu detí a mladistvých pokiaľ ide o ich zamestnávanie. Štáty navyše, uvedomujúc si dôležitosť takejto ochrany, zaradili článok 7 do tzv. „tvrdého jadra“ Charty. Česká republika revidovaný dokument síce podpísala 4. novembra 2000, no do dnešného dňa neratifikovala.

Revidovanú Chartu tvorí Preambula a 6 častí. Doplnila 19 práv pôvodnej Charty a 4 práva Dodatočného protokolu o ďalších 8 práv, čím rozšírila katalóg sociálnych práv na 31 a súčasne podrobila práva prevzaté z Európskej sociálnej charty viacerým zmenám. Tým došlo aj k zvýšeniu počtu článkov v tzv. povinnom základe (hard core) a podľa čl. A Časti III sú zmluvné krajiny tak povinné akceptovať najmenej 6 článkov z článkov 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 a 20.⁶⁹

Z pohľadu detskej práce je dôležitá najmä zmena článku 7 a ukotvenie nového článku 17. Zatiaľ čo pôvodný článok 7 v ods. 2 vyžadoval stanoviť **vyšší minimálny vek** pre prijatie do zamestnaní, ktoré sú považované za nebezpečné a zdraviu škodlivé, Revidovaná Charta tento vek konkretizuje a stanovuje požiadavku minimálneho veku na **18 rokov**. V odseku 4 zase stanoví maximálnu dobu práce pre osoby **mladšie 18 rokov**, kým Charta z roku 1961 sa uspokojila s vekovou hranicou **16 rokov**. Nová úprava priznáva zamestnaným osobám mladším než 18 rokov nárok na platenú **dovolenku v dĺžke minimálne 4 týždne** (odsek 7), na rozdiel od úpravy z roku 1961, ktorá stanovila ako minimum na zotavenie platenú dovolenku v dĺžke iba **3 týždne**.

⁶⁷ Bayerová, M., Revidovaná Evropská sociální charta a práva dítěte, Právo a rodina, 2003, č. 9, s. 5

⁶⁸ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s 50

⁶⁹ Bayerová, M., Revidovaná Evropská sociální charta a práva dítěte. Právo a rodina, 2003, č. 9, s. 6

Revidovaný text v novom článku 17 zakotvuje právo detí a mladistvých na sociálnu, právnu a hospodársku ochranu. Prináša súbor opatrení, ktorých cieľom je umožniť deťom a mladistvým vyrastať v prostredí podporujúcim rozvoj ich osobnosti, fyzických a duševných schopností. Ukladá štátom podniknúť nevyhnutné opatrenia zamerané :

- na zabezpečenie potrebnej starostlivosti, pomoci, vzdelania a odborného výcviku detí a mladistvých;
- na ochranu detí a mladistvých pred zanedbávaním, násilím alebo vykorisťovaním;
- na poskytnutie ochrany a osobitnej pomoci zo strany štátu tým deťom a mladistvým, ktoré sú dočasne alebo úplne zbavené podpory rodiny a
- na poskytnutie bezplatného základného a stredného vzdelania deťom a mladistvým, ako aj povzbudenie k pravidelnej školskej dochádzke.⁷⁰

Práva detí a mladistvých obsiahnuté v Revidovanej Európskej sociálnej charte nie je možné redukovať iba na situácie súvisiace s ich zamestnávaním, keďže vo viacerých článkoch je im ochrana priznaná aj bez väzby na pracovný proces.⁷¹

Kontrola záväzkov vyplývajúcich ako z Charty, tak aj z Revidovanej Charty je kontrolou administratívnou, ktorej základom je predkladanie správ generálnemu tajomníkovi Rady Európy v štvorročných lehotách. Správy následne prešetruje Európsky výbor pre sociálne právo (predtým Výbor expertov) ako nezávislý orgán menovaný Výborom ministrov zo zoznamu nezávislých odborníkov.⁷²

⁷⁰ Pozri Článok 17 Revidovanej Európskej sociálnej charty dostupný na http://www.euroskop.cz/gallery/5/1684-b9639fb5_72e4_4560_9489_dc6ddba5a898.pdf

⁷¹ Bayerová, M., Revidovaná Evropská sociální charta a práva dítěte. Právo a rodina, 2003, č. 9, s. 7

⁷² Bělina, M., a kol., Pracovní právo. Praha: C.H.Beck, 2010, s 50

3.2 Právna úprava detskej práce v komunitárnom práve (práve Európskej únie)

Európska únia (EÚ) je medzinárodné spoločenstvo založené v roku 1992 na základe zmluvy o Európskej únii, známejšej pod názvom Maastrichtská zmluva, ktorá nadväzovala na predchádzajúce európske aktivity, siahajúce do päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Medzi základné princípy Európskej únie patrí prenášanie právomocí národných štátov na medzinárodné európske inštitúcie. Spôsob rozhodovania EÚ, ktorá má v súčasnosti 27 členov, je vo svetovom meradle unikátny, a preto je považovaná za štátne usporiadanie *sui generis*. Hlavným cieľom Európskej únie je Európa s výrazným hospodárskym rastom, konkurencieschopnou ekonomikou a zlepšujúcou sa kvalitou životného prostredia.

Česká republika podala žiadosť o vstup do EÚ v januári 1996. Prístupové rokovania boli ukončené v zime roku 2002 na zasadnutí Európskej rady v Kodani, kde boli zároveň stanovené prechodné obdobia pre prijatie európskej legislatívy. Zmluva o prístupí bola podpísaná v apríli 2003 v Aténach a 1. mája 2004 vstúpila Česká republika do EÚ spolu s deviatimi ďalšími európskymi štátmi.

Právo Európskej únie je osobitným právnym systémom odlišným od práva medzinárodného, ako aj od vnútroštátneho práva členských štátov. Toto supranacionálne právo je tvorené dvomi úrovňami. Na jednej strane ide o primárne právo, ktoré tvoria všetky dohovory medzi členskými štátmi týkajúce sa Spoločenstiev, resp. Únie (zakladajúce zmluvy vrátane príloh, dodatkov, protokolov a ich doplnkov a zmien), na strane druhej o sekundárne právo, ktoré tvoria právne normy orgánov Európskej únie (všeobecne platné a bezprostredne záväzné nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská).⁷³

Pracovné právo EÚ a úprava pracovnoprávných vzťahov boli vždy doménou vnútroštátneho práva členských štátov. Zákonodarstvo Európskych spoločenstiev malo predovšetkým za cieľ v jednotlivých problémových okruhoch viesť k zblížovaniu

⁷³ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava : Sprint, 2004, s. 105

pracovnoprávných predpisov a zabezpečení určitého minimálneho štandardu vo všetkých členských štátoch.⁷⁴

Hlavnou metódou európskeho zákonodarstva na poli pracovného práva je harmonizácia práva a jej primárnym nástrojom smernica, ktorá je pre členské štáty záväzná iba z hľadiska cieľov, ktoré majú byť dosiahnuté, pričom voľbu vhodných foriem a metód necháva na národné orgány. Smernice nie sú bezprostredne použiteľné v členských štátoch, musia byť však implementované do ich národných právnych poriadkov, a to v lehote, ktorú smernica stanoví (spravidla dva alebo tri roky). Implementácia sa realizuje v závislosti od predmetu úpravy smernice a vnútroštátneho práva členského štátu vydaním alebo zmenou právnych predpisov rôznej povahy (tzv. nepriamy účinok smernice). Pokiaľ členský štát neurobí opatrenia potrebné pre implementáciu v stanovenej lehote, alebo sú opatrenia nedostatočné, môžu sa občania členských štátov odvolať priamo na smernicu (tzv. priamy účinok smernice).⁷⁵

V súvislosti s deťmi a mladistvými, ktorým je na pôde Európskej únie venovaná značná pozornosť, bola prijatá smernica Rady č. 94/33/ES bližšie upravujúca podmienky výkonu práce detí a mladistvých na území členských štátov.

3.2.1 Smernica Rady č. 94/33/ES z 22.júna 1994 o ochrane mladých ľudí pri práci

Smernicu č. 94/33 (ďalej len „Smernica“) prijala Rada ES s ohľadom na ustanovenie článku 118a⁷⁶ Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva ešte v júni roku 1994. Principiálnym východiskom bola Charta Spoločenstva o základných sociálnych právach pracovníkov z roku 1989, a to predovšetkým bod 20, podľa ktorého s výhradou odchýliek obmedzených na niektoré ľahké práce, nesmie byť vek pre vstup do zamestnania nižší než vek ukončenia povinnej školskej dochádzky a v žiadnom prípade nie nižší než 15 rokov. Ďalším stavebným kameňom bola smernica Rady č. 89/391/EHS o zavádzaní opatrení pre zlepšenie bezpečnosti práce a ochrany zdravia

⁷⁴ Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava : Sprint, 2004, s. 106

⁷⁵ Bělina, M., a kol., Pracovní právo. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 59

⁷⁶ článok 118a Zmluvy o založení ES(138 podľa nového číslovania) stanovuje, že Rada prijme prostredníctvom smerníc minimálne požiadavky na podporu zlepšenia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov, najmä v pracovnom prostredí

zamestnancov pri práci. Podľa článku 15 tejto smernice totiž musia byť rizikové skupiny zamestnancov chránené proti nebezpečenstvám, ktoré ich zvlášť ohrozujú.⁷⁷

Po štruktúrnej stránke sa skladá zo štyroch oddielov tvorených osemnástimi článkami a jednej prílohy obsahujúcej „Nevyčerpávajúci zoznam látok, postupov a činností“, ktoré sú mladým ľuďom zakázané.

Smernica bola prijatá za účelom dosiahnutia zákazu detskej práce v členských štátoch, ktorých úlohou je zabezpečiť, aby minimálny vek pre vstup do zamestnania nebol nižší než je minimálny vek pre ukončenie riadnej povinnej školskej dochádzky určený vnútroštátnymi predpismi a zároveň, aby v žiadnom prípade nebol nižší než 15 rokov veku (článok 1).

Článok 2 upravuje osobnú pôsobnosť smernice, ktorá sa vzťahuje na všetky osoby mladšie ako 18 rokov, ktoré majú pracovnú zmluvu alebo pracovný pomer, ako ich vymedzuje platné právo členského štátu a/alebo ich upravuje platné právo členského štátu. Odsek 2 ale oprávňuje štáty k prijatiu právneho predpisu, ktorý z pôsobnosti vyjme príležitostnú alebo krátkodobú prácu, ktorou rozumie :

a) domácu službu v súkromnej domácnosti alebo

b) prácu v rodinnom podniku, ak sa nepovažuje za prácu, ktorá by mohla byť na ujmu, poškodiť alebo ohroziť mladých ľudí.

Článok 3 definuje základné pojmy s ktorými predpis pracuje. Pre účely Smernice sa „mladou osobou“ rozumie každá osoba mladšia ako 18 rokov na ktorú sa Smernica podľa článku 2 vzťahuje. „Dieťaťom“ sa rozumie každá mladá osoba mladšia ako 15 rokov alebo osoba, na ktorú sa podľa vnútroštátneho práva ešte vzťahuje riadna povinná školská dochádzka a „mladistvým“ zase každá mladá osoba vo veku najmenej 15, ale menej ako 18 rokov, na ktorú sa podľa vnútroštátneho práva už nevzťahuje riadna povinná školská dochádzka.

Článok 4 zakazujúci detskú prácu ukladá členským štátom povinnosť prijať k tomu potrebné opatrenia. Zároveň je štátom umožnené prostredníctvom právnych predpisov stanoviť, že zákaz sa nevzťahuje na :

⁷⁷ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 293

- a) deti, ktoré vykonávajú činnosti kultúrne alebo podobné upravené v článku 5;
- b) deti, ktoré majú najmenej 14 rokov a pracujú v rámci systému prípravy kombinujúceho prácu s odbornou prípravou alebo v rámci systému vnútropodnikového vzdelávania za podmienok stanovených príslušným orgánom;
- c) deti, ktoré majú najmenej 14 rokov a vykonávajú „ľahkú prácu“, ktorou sa rozumie akákoľvek práca, ktorá vzhľadom na vnútornú povahu úloh, ktoré zahŕňa a osobitné podmienky, za akých sa vykonáva nedáva predpoklad, že by mohla ohroziť bezpečnosť, zdravie alebo vývoj detí, a nie je taká, aby mohla ohroziť ich školskú dochádzku, ich účasť na príprave na povolanie alebo učebných programoch schválených príslušným orgánom alebo ich spôsobilosť mať úžitok z poskytovanej výučby, pričom túto prácu môžu vykonávať určitý obmedzený počet hodín týždenne aj deti vo veku od 13 rokov, ak ide o kategórie prác vymedzené vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Článok 5 stanoví, že zamestnávanie detí za účelom výkonu kultúrnych, umeleckých, športových alebo reklamných činností, pre ktoré členovia ustanovia právnymi predpismi pracovné podmienky, podlieha predchádzajúcemu schváleniu príslušným orgánom a to v každom jednotlivom prípade. Vždy sa však musí jednať o činnosti nedávajúce predpoklad, že by mohli ohroziť bezpečnosť, zdravie alebo vývoj detí, ich školskú dochádzku, účasť na príprave na povolanie alebo učebných programoch, schválených príslušným orgánom, alebo ich spôsobilosť mať úžitok z poskytovanej výučby. Opäť je však možné právnym predpisom v prípade detí starších 13 rokov povoliť z vyššie uvedených podmienok výnimky.

Článok 6 obsahuje všeobecné povinnosti zamestnávateľov prijať na základe posúdenia rizík s prácou súvisiacich, opatrenia potrebné na ochranu bezpečnosti a zdravia mladých osôb. Posúdenie je potrebné realizovať pred zahájením práce, ako aj pri každej podstatnejšej zmene pracovných podmienok. V prípade, že vyhodnotenie poukáže na riziká pre bezpečnosť, telesné alebo duševné zdravie či vývoj mladých ľudí sú zamestnávatelia povinní v pravidelných intervaloch im zabezpečiť bezplatnú prehliadku a kontroly ich zdravotného stavu a o možných rizikách a opatreniach prijatých v súvislosti s ich bezpečnosťou a zdravím informovať ako mladých ľudí, tak aj zákonných zástupcov detí.

Článok 7 zakotvuje nevyhnutnosť ochrany mladých ľudí pred osobitými nebezpečenstvami spočívajúcimi v ich nedostatočných skúsenostiach a neuvedomovaní si existujúcich alebo potenciálnych rizík. Napriek vyššie uvedeným výnimkám absolútne zakazuje zamestnávať mladých ľudí :

- a) prácou, ktorá objektívne presahuje ich fyzické a psychické schopnosti;
- b) prácou, pri ktorej sú vystavení škodlivému pôsobeniu látok, ktoré sú toxické a karcinogénne, spôsobujú dedičné genetické poškodenie alebo poškodzujú nenarodené dieťa alebo ktoré majú akýkoľvek iný chronický vplyv na ľudské zdravie;
- c) prácou zahŕňajúcou vystavenie sa škodlivému žiareniu;
- d) prácou zahŕňajúcou riziko úrazov, o ktorom možno predpokladať, že ho mladí ľudia nedokážu rozpoznať alebo vyhnúť sa mu, pretože nevenujú dostatočnú pozornosť bezpečnosti alebo nemajú dostatočné skúsenosti či odbornú prípravu alebo
- e) prácou, s ktorou sa spája zdravotné riziko spôsobené extrémnym chladom alebo teplom alebo hlukom alebo vibráciami.

Mladistvým je možné právnym predpisom povoliť zo zákazu výnimky, ak sú nevyhnutné z hľadiska ich odbornej prípravy, za predpokladu výkonu práce pod dohľadom príslušnej osoby v zmysle článku 7 smernice 89/391/EHS.⁷⁸

Článok 8 upravuje pracovný čas, ktorým Smernica rozumie každú dobu, počas ktorej je mladá osoba v práci, je k dispozícii zamestnávateľovi a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou, pričom sa ako pracovný čas započítava aj čas, ktorý mladá osoba strávi odbornou prípravou alebo v rámci vnútropodnikového zaškoľovania. Členovia musia obmedziť pracovný čas detí na 8 hodín denne a 40 hodín týždenne v rámci systému kombinujúceho prácu s odbornou prípravou alebo v rámci systému vnútropodnikového zaškoľovania a na dve hodiny v školskom dni a 12 hodín týždenne pri práci vykonávanej počas školského roku mimo hodín vyučovania. Denný pracovný čas ale

⁷⁸ Pozri smernicu Rady č. 89/39/EHS, o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci

nesmie za žiadnych okolností presiahnuť sedem hodín (osem v prípade detí, ktoré dosiahli 15 rokov). Pri práci vykonávanej najmenej počas jedného týždňa v čase mimo školského roku je stanovený prípustný pracovný čas na sedem hodín denne a 35 týždenne (osem hodín denne a 40 týždenne u detí, ktoré dosiahli 15 rokov) a pri ľahkej práci vykonávanej deťmi, na ktoré sa podľa vnútroštátneho práva už nevzťahuje povinnosť riadnej školskej dochádzky, je stanovený maximálny pracovný čas taktiež na sedem hodín denne a 35 týždenne. Maximálny pracovný čas mladistvých zamestnancov nesmie prekročiť osem hodín denne a 40 hodín týždenne. Z pohľadu ochrany mladých ľudí je dôležité aj pravidlo, že ak je takáto osoba zamestnaná u viacerých zamestnávateľov, pracovný čas a pracovné dni sa sčítajú.

Článok 9 zakazuje nočnú prácu detí v čase medzi 20. a 6. hodinou ráno a prácu mladistvých buď medzi 22. a 6. hodinou alebo medzi 23. a 7. hodinou ráno. V špecifických oblastiach činností je dovoľené štátom právnymi predpismi povoliť mladistvým prácu aj v inak zakázanom čase, za predpokladu dodržania zákazu práce medzi polnocou a 4. hodinou a zaistenia dohľadu dospeléj osoby zabezpečujúcej ochranu mladistvého. Výnimky z tohto pravidla sú možné iba keď pre to existujú objektívne dôvody, za predpokladu, že sa mladistvým poskytne primeraný náhradný čas na odpočinok a len pre taxatívne vymedzené oblasti prác.⁷⁹

Článok 10 hovorí o povinnosti členských krajín zaistiť, aby mali pracujúce deti v každom období 24 hodín nárok na minimálnu dobu odpočinku, (ktorou sa rozumie každá doba, ktorá nie je pracovným časom), v trvaní 14 po sebe nasledujúcich hodín a pracujúci mladiství v trvaní 12 po sebe nasledujúcich hodín. Zároveň je potrebné zabezpečiť, aby mali v každom období 7 dní nárok na 2 dni odpočinku nasledujúcich po sebe a v zásade zahrňujúcich nedeľu. Z technických či organizačných dôvodov je možné minimálnu dobu odpočinku skrátiť, ale v žiadnom prípade nesmie byť kratšia než 36 po sebe nasledujúcich hodín. Štátom je však umožnené v taxatívne určených prípadoch⁸⁰ za stanovených podmienok legislatívne upraviť odchýlky pre mladistvých zamestnancov.

Článok 11 ukladá členským štátom povinnosť postarať sa o to, aby obdobie, v ktorom sa nevykonáva nijaká práca zahŕňalo u detí podliehajúcich riadnej povinnej školskej dochádzke podľa vnútroštátneho práva školské prázdniny.

⁷⁹ Pozri odsek 2 písmeno b článku 9 smernice č. 94/33/ES o ochrane mladých ľudí pri práci

⁸⁰ Pozri odsek 4 článku 10 smernice č. 94/33/ES o ochrane mladých ľudí pri práci

Článok 12 upravuje prestávku v práci mladých ľudí (detí a mladistvých) a to tak, že ak denný pracovný čas presahuje štyri a pol hodiny, majú nárok najmenej na 30-minútovú prestávku v práci, ktorá by podľa možnosti mala byť nepretržitá.

V súlade so záverečnými ustanoveniami mali členské štáty zosúladiť svoju legislatívu so Smernicou do 22. júna 1996. S jej náležitou transpozíciou však malo viacero štátov problémy, čo Komisiu Európskych spoločenstiev viedlo dokonca v roku 1999 k podaniu žaloby na Francúzsko a Luxembursko. Tieto štáty totiž v stanovenej lehote neprijali právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu ich vnútroštátnych právnych úprav so smernicou, čím si nesplnili povinnosti vyplývajúce pre nich z článku 169 Zmluvy o založení ES (teraz z článku 226 Zmluvy o ES).⁸¹

Česká republika v rámci sceeningu kapitoly 13 *acquis communautaire* taktiež prisľúbila previesť plnú transpozíciu smernice do roku 2002.⁸² Tento záväzok sa však podarilo splniť až prijatím zákona o zamestnanosti č. 435/2004 Sb.

⁸¹ Pozri Rozsudok Súdneho dvora zo 16. decembra 1999. - Komisia Európskych spoločenstiev / Luxemburské veľkoveľkovoľvodstvo- Vec C-47/99 a Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2000.- Komisia Európskych spoločenstiev / Francúzska republika.- Vec C-45/99 dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/>

⁸² Novotná, V., Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 6, s. 20

4. Aktuálna právna úprava detskej práce v Českej republike

Právny poriadok Českej republiky do roku 2004 neobsahoval úpravu práce detí do 15 rokov. Česká republika však už v tomto období bola viazaná viacerými medzinárodnými zmluvami, z ktorých vyplývala istá miera ochrany pracujúcich detí a mladistvých. Bol to predovšetkým Dohovor o právach dieťaťa (s platnosťou na území Českej republiky od roku 1991), Dohovor MOP o zákaze a okamžitých opatreniach k odstráneniu najhorších foriem detskej práce (pre Českú republiku záväzný od roku 2002) ako aj Európska sociálna charta.

K výraznejším zmenám v českej legislatíve dochádza v súvislosti so vstupom krajiny do Európskej únie. Česká republika sa totiž zaviazala, že prevedie smernicu č. 94/33/ES o ochrane mladých ľudí v práci a to do roku 2002. Definitívne sa tento záväzok podarilo splniť až prijatím zákona o zamestnanosti č. 435/2004 Sb. Po nadobudnutí účinnosti tohto zákona mohla Česká republika ratifikovať konečne už aj Dohovor MOP č.182, o minimálnom veku pre vstup do zamestnania požadujúci, okrem iného, aj právnu úpravu činnosti detí v oblasti kultúrnej, umeleckej a športovej.⁸³

Ešte vo februári roku 2002 schválila vláda vecný zámer zákona o ochrane detí pri práci. Zákon z dielne Ministerstva práce a sociálnych vecí mal byť podľa pôvodných predstáv menším kódexom detskej práce samostatne upravujúcim celú skupinu otázok, vrátane obsahových náležitostí detskej pracovnej zmluvy⁸⁴, keďže deti dovtedy vykonávali prácu na podklade zmluvy o dielo, ktorá im neposkytovala dostatočnú ochranu. Napriek tomu, že návrh nakoniec schválený nebol, bol prvou reakciou českej legislatívnej praxe na záväzky vyplývajúce zo Smernice, a preto by som sa chcela jeho obsahu venovať podrobnejšie.

Predpis mal upravovať podmienky, za ktorých by deti mladšie ako 15 rokov a deti staršie ako 15 rokov vykonávajúce povinnú školskú dochádzku mohli pracovať v rodinnom podniku, pôsobiť v umeleckej, športovej a iných oblastiach bez toho, aby mohlo dôjsť k ich zneužívaniu. Zároveň predpokladal aj ochranu detí starších než 15 rokov pracujúcich na inom právnom základe ako podľa zákonníka práce (na základe

⁸³ Novotná, V., Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 6, s. 20

⁸⁴ Rubeš, P., Dětská práce – Zpívají, hrají a pózují, jak režiséři potřebují. Ekonom, 2003, č. 15, s. 2

nepomenovaných zmlúv podľa občianskeho zákonníka alebo autorského zákona). Výkon práce detí starších ako 15 rokov, ktoré vstúpili do pracovnoprávneho vzťahu mal zostať naďalej upravený zákonníkom práce. Dieťaťom sa pre potreby navrhovaného zákona mala rozumieť neplnoletá osoba.

Zákon mal byť vybudovaný na zásade zákazu detskej práce za súčasného stanovenia výnimiek pre tzv. ľahké práce detí starších 13 rokov (č. 4 Smernice Rady č.94/33/ES) a pre činnosť detí v umeleckej a športovej oblasti⁸⁵. Vždy však malo byť nevyhnutné, aby práce zodpovedali rozumovej vyspelosti dieťaťa, telesným a duševným schopnostiam, nesmeli ohrozovať či poškodzovať jeho zdravie, fyzický ani psychický vývoj, brániť mu v povinnej školskej dochádzke ani v jeho práve na voľný čas. Pre účely zákona nemala byť považovaná za prácu pomoc detí v domácnosti, ich aktivity v rámci výchovy a vzdelávania, záujmová činnosť, účasť detí na umeleckých súťažiach, susedská výpomoc v podobe ojedinelých pracovných úkonov ani vystúpenia detí na akciách organizovaných školou. Zákon predpokladal, že niektoré práce budú deti vykonávať na základe povolenia (umelecká a športová oblasť) a ostatné na základe ohlásenia úradu práce, ktorého súčasťou mal byť aj lekársky posudok, že príslušná práca dieťa nijak neohrozuje. Návrh predpokladal uzatvorenia zvláštnej písomnej zmluvy o výkone práce s presne stanovenými náležitosťami, ktorá mala byť uzatváraná pre výkon všetkých prác mimo zamestnávania v rodinnom podniku. Popri nej mohla byť uzatvorená aj zmluva podľa autorského zákona⁸⁶.

Zákon mal podrobne upraviť aj správne konanie o vydaní povolenia k výkonu práce v umeleckej a športovej oblasti, ktorého obligatórnou súčasťou mal byť lekársky posudok a vyjadrenie orgánu sociálno-právnej ochrany dieťaťa. Mal regulovať pracovnú dobu detí (v súlade s medzinárodnými požiadavkami); prácu počas prázdnin, ktorej možnosť obmedzil na polovicu školských prázdnin; právo na odmenu, ktorú pripustil vo forme peňažnej i naturálnej; zodpovednosť za škodu vzniknutú pri výkone práce, ktorá sa mala riadiť okrem tohto zákona aj občianskym zákonníkom; povinnosti vyplývajúce z práva detí na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, na čo mali primerane platiť pracovnoprávne a zdravotnícke predpisy a iné dôležité povinnosti osôb zamestnávajúcich dieťa (napr. pred začatím výkonu práce povinnosť uzatvoriť poistnú

⁸⁵ Novotná, V., Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 7, s. 16

⁸⁶ Novotná, V., Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 7, s. 17

zmluvu pre prípad zodpovednosti za škodu vzniknutú im alebo v priamej súvislosti s nimi).

Značnú pozornosť venoval návrh aj kontrole podmienok výkonu práce, ktorú mal vykonávať predovšetkým úrad práce, ktorý v prípade zistenia nedostatkov mal byť oprávnený predbežným opatrením výkon činnosti zakázať, poprípade odňať povolenie k výkonu.

Povinnosť osôb spolupracovať s úradmi práce pri zaistovaní ochrany pracujúcich detí bola v návrhu zdôraznená oznamovacou povinnosťou rodičov a lekárov, ktorí ak by zistili, že výkon práce nie je pre dieťa vhodný, museli by túto skutočnosť oznámiť úradu práce.

Pre účinné naplňovanie zákona návrh stanovil peňažné sankcie až do výšky 1 000 000 Kč za porušenie podmienok výkonu práce detí a iných ustanovení zákona. Zmyslom zákona na rozdiel od súčasnej právnej úpravy mala byť aj úprava práce detí starších 15 rokov, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku, vykonávaná v občianskoprávných vzťahoch podľa §§ 51 a 724 an. občianskeho zákonníka alebo v autorskoprávných vzťahoch, v ktorých deti vystupujú ako výkonní umelci, teda nie podľa zákonníka práce. Fyzickým a právnickým osobám, pre ktoré malo dieťa staršie 15 rokov pracovať, mala byť uložená oznamovacia povinnosť, ktorá mala byť splnená písomne voči úradu práce⁸⁷.

Pri prejednávaní návrhu s odbormi sa však ukázalo, že predloha koncepčne nevyhovuje. MPSV sa totiž rozhodlo, že zákon o detskej práci naviaže na občiansky zákonník a nie na zákonník práce. Podľa Českomoravskej konfederácie odborových zväzov (ČMKOS) však detská práca musí byť požímaná ako závislá práca v pracovnoprávnom vzťahu, ako tento vzťah vymedzujú aj medzinárodné dokumenty, z ktorých navrhovaný zákon vychádzal. Právnicki z ČMKOS vytýkali predlohe aj neprimerané obmedzovanie zmluvnej slobody, keďže zmluvné strany by nedostávali odporúčanie, ako si upraviť svoj zmluvný vzťah, ale kazajku noriem nedávajúcu možnosť voľby. S ďalšími pripomienkami sa pripojila Odborová centrála Konfederácie umenia a kultúry (KUK), podľa ktorej sa legislatívni pracovníci nechali príliš uniesť textom medzinárodných dohovorov, ktoré sú ale adresované predovšetkým krajinám „tretieho sveta“, kde dochádza k pracovnému vykorisťovaniu detí na úkor vzdelania.

⁸⁷ Novotná, V., Detská práca – problém, s nímž zápolí celý svet. Právo a rodina, 2002, č. 7, s. 19 - 22

V českých podmienkach je skôr potreba upraviť detskú prácu v oblasti audiovizie, kultúry a športu. Rovnako je dôležité diferencovať pracovné podmienky podľa veku, a aby právna úprava umožnila deťom vyjadrovať sa k pracovným zmluvám, keďže majú vlastné predstavy o tom, čo chcú a čo nechcú robiť. KUK zásadne nesúhlasil ani s absolútnym zákazom práce medzi 22. a 6. hodinou, keďže by to v praxi mohlo viesť k absurdným situáciám alebo nedodržiavaniu zákona. Napriek tejto kritike sa všetci zainteresovaní zhodli, že vtedajší stav, v ktorom neboli žiadne záväzné pravidlá pre detskú prácu v kultúrnej a športovej sfére, nebol žiaduci.⁸⁸

Hoci sa návrh zákona stal predmetom celej rady jednaní so subjektmi, ktoré v oblasti zamestnávania detí pôsobia a okolo jeho legislatívneho stvárnenia sa viedli rozsiahle odborné diskusie, ktoré mali prispieť k tomu, aby obsah zákona smeroval k skutočnej ochrane detí pred ich pracovným zneužívaním, ale súčasne im umožnil, najmä v umeleckej oblasti, vytvárať hodnoty, ktoré môžu vytvoriť iba oni,⁸⁹ nakoniec cez legislatívny proces aj tak neprešiel.

Neutešený stav na poli právnej úpravy práce detí napravil a požiadavky Smernice Rady č. 94/33/ES zapracoval až nový zákon a zamestnanosti publikovaný pod č. 435/2004 Sb. V súvislosti s potrebou upraviť súvisiace predpisy sa realizovala aj novela zákonníku práce zákonom č. 436/2004 Sb. (tzv. sprievodný zákon), v rámci ktorej došlo aj k zjednodušeniu a sprehľadneniu pracovnoprávnej subjektivity zamestnancov. Novela vztiahla niektoré ustanovenia zákonníka práce na kultúrnu, umeleckú, športovú a reklamnú činnosť detí, zaradenej do zákona o zamestnanosti, bezprostredne a niektoré primerane. Vzhľadom k tomu, že mnohí zamestnávateľia poverovali osoby do 15 rokov rôznymi prácami čím porušovali zákonník práce, podľa ktorého vznikala pracovnoprávna spôsobilosť najskôr dosiahnutím 15. roku veku, v úvodnom ustanovení zákonníka práce sa umožnilo týmto osobám vyššie uvedené činnosti vykonávať. Bolo totiž aj spoločensky žiaduce, aby niektoré druhy činností boli pri dodržiavaní ochranných podmienok vykonávané aj mladšími osobami. Pretože pri výkone týchto činností nešlo o pracovnoprávny vzťah, nemohlo sa ani jednať o „prácu“ a tento pojem ani zákon nepoužíval.⁹⁰

⁸⁸ Rubeš, P., Dětská práce – Zpívají, hrají a pózují, jak režiséři potřebují. Ekonom, 2003, č. 15, s. 3

⁸⁹ Novotná, V., Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 7, s. 22

⁹⁰ Jouza, L., Změny v předpisech po přijetí zákona o zaměstnanosti. Práce a mzda. 2004, č. 10-11, s. 38-39

4.1 Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.

Parlament České republiky dne 13. mája 2004 schválil zákon o zaměstnanosti, publikovaný pod čísлом 435/2004 Sb., který zrušil zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, zákon č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti, ako aj iné predpisy viažuce sa k otázkam zaměstnanosti. Zákon bol vyhlásený v Zbierke zákonov v júli 2004. Zároveň, ako som už uviedla vyššie, bol prijatý aj zákon č. 436/2004 Sb., pozmeňujúci 54 zákonov v súvislosti s prijatím zákona o zaměstnanosti (tzv. sprievodný zákon), ktorý nadobudol účinnosť spolu so zákonom o zaměstnanosti k 1. októbru 2004.⁹¹

Zákon je štruktúrne rozčlenený do siedmich častí, pričom výkon umeleckej, kultúrnej, športovej alebo reklamnej činnosti dieťaťa je upravený v šiestej časti (§§ 121-124).

4.1.1 Základné podmienky výkonu činnosti dieťaťa

V úvodných odsekoch § 121 vymedzuje zákon základné pojmy, s ktorými celá úprava pracuje. „Dieťaťom“ sa pre účely predpisu rozumie fyzická osoba

a) mladšia 15 rokov alebo

b) staršia 15 rokov, pokiaľ nemá ukončenú povinnú školskú dochádzku, a to až do doby jej ukončenia.

Z uvedeného vyplývajú dve objektívne dané kritéria pre určenie, či fyzická osoba je alebo nie je dieťaťom v zmysle zákona o zaměstnanosti a nimi sú predovšetkým vek a skutočnosť spočívajúca v dokončení (resp. nedokončení) povinnej školskej dochádzky. V zmysle §§ 24 a 43 zákona č. 561/2004 Sb., o predškolskom, základnom, strednom, vyššom odbornom a inom vzdelávaní, končí žiak povinnú školskú dochádzku uplynutím posledného dňa školského vyučovania posledného ročníka povinnej školskej

⁹¹ Pozri článok *Nový zákon o zaměstnanosti dostupný na <http://www.epravo.cz/top/clanky/novy-zakon-o-zamestnanosti-28436.html?mail>*

dochádzky.⁹² Podľa § 36 ods. 1 školského zákona je školská dochádzka povinná po dobu deväť rokov, nanajvýš však do konca školského roku, v ktorom žiak dosiahne sedemnásť rok veku.

Dieťa môže vykonávať iba umeleckú, kultúrnu, športovú alebo reklamnú činnosť, čím ods. 2 zapracúva požiadavky smernice. Umeleckou a kultúrnou činnosťou sa rozumie podľa § 122, ods. 2 vytváranie umeleckých diel alebo prevádzanie umeleckých výkonov podľa zákona č. 121/2000 Sb., o práve autorskom, o právach súvisiacich s právom autorským a o zmene niektorých predpisů (autorský zákon) a prevádzanie úkonov predovšetkým v oblasti hudobnej, speváckej a tanečnej. Reklamnou činnosťou sa zase podľa rovnakého ustanovenia rozumie prevádzanie úkonov v reklame (podľa zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání) a propagácia výrobkov, služieb alebo iných objektov a predmetov a činnosť v modelingu. Športovou činnosťou predpis rozumie prevádzanie športových výkonov na verejnosti.

Pri výkone týchto činností nejde o pracovnoprávny vzťah, nemôže ísť teda ani o „prácu“, a preto úprava ani tento pojem nepoužíva. Činnosť môže dieťa vykonávať pre právnickú alebo fyzickú osobu, ktorá je v zákone uvádzaná ako „prevádzkovateľ činnosti“. Vo väčšine prípadov sa jedná o osoby, ktoré túto činnosť prevádzkujú ako hlavný predmet svojej činnosti (reklamné agentúry) alebo ako jeden z predmetov svojej činnosti (televízia, rozhlas, tlač). Môže ísť však aj o osoby vykonávajúce túto činnosť na základe živnostenského oprávnenia.⁹³ Prevádzkovateľom činnosti sa podľa tohto zákona rozumie iba subjekt, pre ktorý je činnosť dieťaťom vykonávaná a ktorý odovzdáva dieťaťu prostredníctvom jeho zákonného zástupcu zjednanú odmenu. Za prevádzkovateľa tak nie je možné považovať subjekt (napr. agentúru), ktorý vedie databázu záujemcov (detí) a ktorého činnosť spočíva v sprostredkovaní možností, na základe ktorých by dieťa mohlo prostredníctvom svojho zákonného zástupcu uzatvoriť zmluvu o výkone činnosti s treťou osobou, pre ktorú, ako skutočného prevádzkovateľa, bude požadovaný výkon činnosťou dieťaťa vo svojom dôsledku prevádzaný.⁹⁴

⁹² Galvas, M., K úprave právní subjektivity člověka v pracovním právu ve vztahu k návrhu nového občanského zákoníku. Právník, 2006, č.9, s. 1065

⁹³ Jouza, L., Práce dětí ve světle práva Evropské unie, Právo a rodina, 2003, č. 11, s. 21

⁹⁴ Pozri Stanovisko MPSV k povolení výkonu činnosti dítěte po provedené novele zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, k 1. 1. 2009 dostupné na http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/cinnost_ditete

Vzhľadom k tomu, že právna úprava sa dotýka fyzických osôb najnižšieho veku, je nevyhnutné venovať náležitú pozornosť tomu, aby činnosť bola primeraná veku dieťaťa, nebola pre neho nebezpečná, nebránila mu vo vzdelávaní alebo dochádzke do školy a výukových programoch a nepoškodzovala jeho zdravotný, telesný, duševný, morálny ani spoločenský rozvoj. Len za kumulatívneho splnenia týchto podmienok po podaní písomnej žiadosti osobou zodpovednou za výchovu dieťaťa a za podmienky existencie individuálneho povolenia vydaného úradom práce, môže mladý človek vykonávať jednu z vyššie uvedených činností.

Zákon o zamestnanosti (§ 121 ods. 3) pamätá aj na situácie, kedy sa splnenie takýchto podmienok nevyžaduje. Prvou oblasťou sú záujmové a kultúrne činnosti v amatérskych súboroch a umeleckých základných školách, vystupovanie na umeleckých a kultúrnych akciách usporiadaných školou, školským zariadením alebo ústavom sociálnej starostlivosti, a to aj v prípadoch, keď sa tieto zariadenia na akciách iba podieľajú, a činnosť vykonávaná v rámci výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v súlade so vzdelávacími programami. O týchto činnostiach sa nielen že je možné dôvodne domnievať, že nepoškodujú dieťa, ale naopak majú integrujúci a celospoločenský prospešný vplyv na rozvoj jeho osobnostných charakteristík. V týchto prípadoch by teda prípadná reštrikcia štátu bola kontraproduktívna. Druhou oblasťou sú činnosti konané v rámci mimoškolskej výchovy a pri účasti na umeleckých, športových a ďalších záujmových nekomerčných aktivitách, vždy však za podmienky výkonu bez odmeny. Ak by tieto činnosti boli vo svojom dôsledku či už priamo alebo nepriamo vykonávané za odmenu, mohlo by sa tak diať výlučne na základe písomného povolenia úradu práce (viď ďalej). Odmena samozrejme nemusí byť poskytnutá len všeobecným zmenným ekvivalentom tj. peniazmi, ale aj inými, peniazmi vyjadriteľnými hodnotami (napr. hnuťelné veci, poskytnutie služby,...). Pod takto vymedzenú kategóriu by určite bolo možné subsumovať aj plnenie, ktoré by nebolo poskytnuté priamo dieťaťu, ale osobe jemu blízkej či osobe tretej.⁹⁵ Podľa stanoviska Ministerstva práce a sociálnych vecí je možné dovodiť, že o odmenu v zmysle zákona o zamestnanosti sa bude jednať vtedy, ak bude v takej výške a takého charakteru, že bude podliehať dani. Na tomto mieste je určite ešte vhodné podotknúť,

⁹⁵ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 296

že v zákone chýba ustanovenie o práve dieťaťa na odmenu za vykonanú činnosť, ktoré pôvodná úprava v pripravovanom zákone o ochrane detí pri práci mala.

Povinnosti prevádzkovateľa sú striktne vymedzené v ustanovení § 121 ods. 4. Tomuto subjektu je uložená povinnosť zabezpečiť sústavný dohľad spôsobilou osobou v dobe dohodnutej pre činnosť dieťaťa, prípadne aj pri doprave na ňu, pokiaľ ho nevykonáva zákonný zástupca a samozrejme aj zaistiť vhodné podmienky zodpovedajúce charakteru dieťaťom vykonávanej činnosti. Ide napríklad o zaistenie bezpečnosti s ohľadom na možné riziká, ktoré môžu byť najmä u mladších detí veľmi vysoké. Zodpovednosť za dodržanie týchto povinností majú všetci vedúci zamestnanci prevádzkovateľa činnosti v rozsahu svojich funkcií.⁹⁶

4.1.2 Podmienky vydania povolenia k výkonu činnosti dieťaťa

Ako už vyplynulo z predchádzajúceho textu, dieťa môže dnes činnosť vykonávať iba na základe individuálneho povolenia vydaného úradom práce pre konkrétnu činnosť konanú v konkrétnom čase konkrétnym dieťaťom. O povolenie písomne žiada, formulárom dostupným na úrade práce v podobe tlačiva, zákonný zástupca alebo iná osoba zodpovedná za výchovu dieťaťa, do starostlivosti ktorej bolo dieťa zverené rozhodnutím súdu (ďalej iba „zákonný zástupca“). Miestne príslušným je úrad práce v mieste trvalého pobytu dieťaťa, prípadne úrad, v obvode ktorého sa zdržiava, pokiaľ nemá trvalý pobyt.

Nevyhnutný obsah žiadosti upresňuje ustanovenie § 122 ods. 3 zákona o zamestnanosti, podľa ktorého musí okrem bližšej špecifikácie dieťaťa, jeho zákonného zástupcu a prevádzkovateľa, žiadosť obsahovať aj písomný súhlas dieťaťa s tým, že bude činnosť vykonávať. Súhlas je samozrejme vyžadovaný iba v prípade, že dieťa s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť, je schopné svoj názor vyjadriť. Touto úpravou by sa malo zabrániť tomu, aby bolo k činnosti nútené proti svojej vôli. Nevyhnutnou súčasťou žiadosti je aj konkrétna špecifikácia činnosti, ktorú má dieťa vykonávať, jej popis, charakteristika pracovných podmienok a pracovísk, spresnenie

⁹⁶ Jouza, L., Marčáková, L., Zákon o zamestnanosti. Práce a mzda, 2004, č. 8-9, s. 64-65

obdobia po ktoré má byť činnosť vykonávaná, ako aj doby činnosti.⁹⁷ Dobou, po ktorú bude činnosť dieťaťa vykonávaná, sa rozumie obdobie až 12 kalendárnych mesiacov, na ktoré môže príslušný úrad práce povolenie vydať. Konkrétna doba činnosti („pracovná doba“) je už podmienkou výkonu činnosti a upravuje rozvrh činnosti a odpočinku v závislosti na rozsahu a druhu činnosti, spôsobu zaistenia ochrany zdravia a bezpečnosti a minimálnych požiadavkách na zaistenie vhodných pracovných podmienok, pričom musí zohľadňovať podmienky § 123 ods. 1 až 5.⁹⁸ Neoddeliteľnou súčasťou žiadosti o povolenie je aj lekársky posudok praktického lekára pre deti a dorast vydávaný na podklade žiadosti zákonného zástupcu. Posudok musí osvedčovať skutočnosť, že činnosť, ktorú má dieťa vykonávať, obdobie, po ktoré ju má vykonávať a doba výkonu je pre dané konkrétne dieťa zo zdravotného hľadiska primeraná. Podmienkou validity posudku je, že v dobe vydania povolenia nesmie byť staršie než 3 mesiace a úrad práce ho akceptuje za preukázateľný iba ak je z jeho obsahu zrejmé, že lekár sa dostatočne oboznámil, ako so stavom dieťaťa, tak aj s charakterom činnosti, ktorú má dieťa vykonávať. Prevádzkovateľ je povinný si pre prípad náhrady škody, ku ktorej by mohlo dôjsť pri výkone činnosti podľa § 122 ods. 4 zjednať poistenie, ktoré musí byť uvedené v povolení. Táto formulácia spôsobuje výkladové problémy, keďže nie je jednoznačné, či poistenie musí byť uzatvorené ešte pred rozhodnutím úradu o povolení. Z logiky veci je však možné prikloniť sa k tejto alternatíve, keďže v opačnom prípade by došlo k zhoršeniu postavenia detí pri výkone činnosti oproti radovým zamestnancom.

4.1.3 Správne konanie o vydaní povolenia o činnosti dieťaťa

Z ustanovenia § 142 zákona o zamestnanosti vyplýva, že na rozhodovanie príslušného úradu práce o vydaní povolenia sa aplikujú procesné postupy stanovené zákonom č. 500/2004 Sb., správnym rádom. Účastníkom konania je popri dieťati a jeho zákonnom zástupcovi aj prevádzkovateľ činnosti (§ 122 ods. 6). Úrad práce je

⁹⁷ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 297

⁹⁸ Pozri Stanovisko MPSV k povolování výkonu činnosti dítěte po provedené novele zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, k 1. 1. 2009 dostupný na http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/cinnost_ditete

oprávnený k náležitému posúdeniu žiadosti vyžadovať aj vyjadrenie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí ⁹⁹, či mu nie sú známe skutočnosti pre ktoré by bola činnosť pre dieťa nevhodná (§ 122 ods. 9). O žiadosti je povinný rozhodnúť (výkon činnosti povolí alebo nepovolí) do 30 kalendárnych dní a rozhodnutie bez zbytočného odkladu doručiť zákonnému zástupcovi a prevádzkovateľovi. Výkon povolí najdlhšie na 12 kalendárnych mesiacov idúcich po sebe, najdlhšie však do doby, do ktorej je fyzická osoba považovaná podľa zákona o zamestnanosti za dieťa (§ 122 ods. 8). V prípade, že dieťa je činné u viacerých prevádzkovateľov, vyžadujú sa osobitné povolenia pre každú činnosť a každého prevádzkovateľa.

V súlade s ustanovením § 8 ods.1 písm. i) vedie úrad práce pre účely zamestnanosti okrem iného aj evidenciu povolení k výkonu umeleckej, kultúrnej, športovej alebo reklamnej činnosti detí a údaje z nej odovzdáva centrálnej evidencii vedenej Ministerstvom práce a sociálnych vecí.

4.1.4 Obsah povolenia

V povolení o výkone činnosti úrad práce stanoví maximálny denný rozsah a celkovú týždennú dĺžku jej výkonu, a to v nadväznosti na vek dieťaťa ¹⁰⁰ (§ 123 ods. 1), pričom sa za dobu činnosti považuje aj doba potrebná na prípravu na výkon v mieste výkonu.

Pre dieťa predškolského veku nesmie maximálny rozsah výkonu činnosti presiahnuť 2 hodiny denne a 10 hodín týždenne. Pre deti podliehajúce povinnej školskej dochádzke je stanovený maximálny rozsah činnosti na 2 hodiny denne vo vyučovací deň a 12 hodín týždenne pre činnosť vykonávanú počas obdobia školského vyučovania mimo hodiny výučby, avšak denná doba výkonu nesmie presiahnuť 7 hodín. V prípade výkonu činnosti v období školských prázdnin je stanovená prípustná doba výkonu na 7 hodín denne a najviac 35 hodín týždenne. Keďže sú tieto limity stanovené zákonom ako maximálne, v prípade, že dieťa vykonáva činnosti pre viacerých prevádzkovateľov je potrebné ich spočítať (§ 123 ods. 3).

⁹⁹ Orgánmi sociálnoprávnej ochrany sa podľa zákona č. 359/1999 Sb., o sociálne-právnej ochrane detí rozumejú krajské úrady, obecné úrady s rozšírenou pôsobnosťou, obecné úrady, príslušné ministerstvo a Úrad pre medzinárodnoprávnú ochranu detí.

¹⁰⁰ Pozri §122 ods. 1 písmena a až c zákona č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti

Medzi ďalšie podmienky výkonu činnosti dieťaťa patrí aj stanovenie zákazu výkonu činnosti medzi 22. a 6. hodinou. Výnimka v podobe posunutia zákazu činnosti o polhodinu je daná iba pre dni, po ktorých nasleduje deň, ktorý nie je dňom školského vyučovania. Jedná sa napr. o dni, po ktorých nasleduje sobota, nedeľa, sviatok alebo školské prázdniny (§ 123 ods. 4).¹⁰¹

V nasledujúcom odseku zákon stanoví pre dieťa nepretržitý odpočinok v rozsahu najmenej 14 hodín. Pokiaľ vykonáva činnosť 5 po sebe idúcich kalendárnych dní, vyžaduje sa odpočinok v podobe 2 nasledujúcich dní a celkovo v kalendárnom týždni musí mať aspoň 2 dni voľna.

Odsek 6 umožňuje úradu práce predĺžiť, na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu, vydané povolenie na dobu nevyhnutne nutnú k dokončeniu činnosti dieťaťa, najdlhšie však na dobu 2 mesiacov. Za situácie, keď je výkon činnosti v súlade so zákonom chránenými záujmami dieťaťa, by bolo totiž kontraproduktívne celý povoľovací proces podstupovať znova.

V prípade, že nebolo žiadosti o povolenie vyhovené, žiadateľovi je umožnené, aby sa o neho uchádzal opakovane. Ak ale bola žiadosť zamietnutá z mohľadom na lekárske posudok, je možné ďalšiu žiadosť o povolenie výkonu činnosti konanej za rovnakých podmienok podať najskôr po uplynutí 3 mesiacov od právnej moci zamietnutia (§ 123 ods. 7).

S ohľadom na použitie správneho poriadku, prichádza do úvahy samozrejme aj možnosť využiť riadne, prípadne mimoriadne opravné prostriedky proti rozhodnutiu, ktorým nebolo žiadosti vyhovené. Limitujúca v týchto prípadoch ale môže byť doba konečného vybavenia procesných úkonov, keďže nie všetci prevádzkovatelia budú ochotní vyčkať do rozhodnutia príslušného orgánu, navyše ešte aj s neistým výsledkom.¹⁰²

¹⁰¹ Hocko, M., Nová právni úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 298

¹⁰² Hocko, M., Nová právni úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 298

4.1.5 Ďalšie súvislosti a podmienky výkonu činnosti dieťaťa

Ustanovenie § 121 ods. 5 výslovne ukladá aplikáciu niektorých ustanovení zákonníka práce a to § 101 o predchádzaní rizík ohrozenia života a zdravia, na základe ktorého je podobne ako v pracovnoprávných vzťahoch aj tu uložená prevádzkovateľovi povinnosť zaistiť bezpečnosť a ochranu detí pri výkone činnosti s ohľadom na možné riziká a §§ 245 a 246, čím je jednoznačne vylúčené, aby predmetom činnosti detí boli práce výslovne zakázané mladistvým podľa zákonníka práce alebo podľa vyhlášky č. 288/2003 Sb., ktorou sa stanoví práce a pracoviská, ktoré jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání. Ide napr. o práce s ťažkými bremenami, práce v neprirodzených polohách apod. Možný výkon týchto prác v rámci činnosti dieťaťa hodnotí lekár v individuálnom posudku.¹⁰³ Zároveň sa má primerane použiť aj úprava zákonníka práce o povinnostiach zamestnávateľov, o právach a povinnostiach zamestnancov (§§ 103 – 106 zákonníka práce) a §§ 2 až 8 zákon č. 309/2006 Sb., zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

4.1.6 Zákaz výkonu činnosti dieťaťa

Je nevyhnutné, aby úrad práce mal dostatočné právne prostriedky k zasiahnutiu v situáciách preukázateľného porušovania ustanovení zákona o zamestnanosti, bližších podmienkach stanovených v povolení, popr. v príslušných ustanoveniach zákonníka práce, zistených ako pri vlastnej činnosti, tak z iných zdrojov. Napríklad orgánu sociálnoprávnej ochrany dieťaťa je priamo zákonom uložená povinnosť oznamovať úradu práce všetky skutočnosti odôvodňujúce zahájenie konania o zákaze činnosti dieťaťa.¹⁰⁴ Špecificky je povinný oznamovať úradu dôvodné podozrenia, že zo strany dieťaťa došlo k strate spôsobilosti k výkonu činnosti, pričom rovnakú povinnosť má aj

¹⁰³ Jouza, L., Marčáková, L., Zákon o zaměstnanosti. Práce a mzda, 2004, č. 8-9, s. 65

¹⁰⁴ Pozri ustanovenie § 51 ods. 5 zákona č. 359/1999 Sb, o sociálně-právní ochraně dětí

zákonný zástupca a ošetrojúci lekár dieťaťa. Navyše je povinnosťou orgánu sociálnoprávnej ochrany sledovať aj to, či úrad zjednal náležitú nápravu.¹⁰⁵

Úrad práce zakáže výkon činnosti dieťaťa podľa § 124, ods. 1 ak zistí, že :

- a) dieťa vykonáva činnosť bez povolenia,
- b) prevádzkovateľ činnosti pri výkone činnosti dieťaťa porušil povinnosti mu stanovené právnymi predpismi alebo
- c) podľa lekárskeho posudku vydaného v dobe po vydaní rozhodnutia o povolení, nie je výkon činnosti pre dieťa vhodný.

V súlade s ustanovením § 142 zákona o zamestnanosti sa na konanie o zákaze činnosti dieťaťa použijú príslušné ustanovenia správneho rádu. Úrad zakáže výkon činnosti bezprostredne potom, čo sa dozvie o danom skutkovom stave a to prehlásením oznámeným zákonnému zástupcovi a prevádzkovateľovi, ktorým vzniká týmto okamihom povinnosť činnosť dieťaťa ukončiť. Prehlásenie o zákaze môže úrad urobiť písomne alebo ústne za podmienky, že ešte v ten deň vyhotoví aj písomný zápis a zákonnému zástupcovi a prevádzkovateľovi odovzdá písomné potvrdenie (§ 124 ods. 4).

4.1.7 Kontrolná činnosť

To, či dieťa vykonáva činnosť na základe existujúceho a platného povolenia, ako aj dodržiavanie podmienok, za ktorých bolo povolenie vydané, kontrolujú orgány k tomu príslušné podľa zákona o inšpekcii práce. Zamestnanci úradu sú oprávnení vstupovať na miesta výkonu činnosti, v určených lehotách požadovať predloženie potrebných dokladov, úplných správ, informácií a vysvetlení. V prípade zistenia nedostatkov, je orgán kontroly oprávnený v stanovenej lehote vyžadovať zjednanie nápravy (§§ 131-132).

Za porušenie podmienok stanovených pre výkon činnosti dieťaťa môžu byť príslušné osoby sankcionované. Úprava priestupkov a správnych deliktov na tomto

¹⁰⁵ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 299

úseku je upravená s účinnosťou od 1. júla 2005 v §§ 34 a 35 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekcii práce.¹⁰⁶

4.1.8 Náhrada škody

Právna úprava problematiky náhrady škody pri vymedzených činnostiach detí bola jednou z najdôležitejších otázok, ktorú v novej úprave bolo potrebné vyriešiť, keďže český právny poriadok ju dovtedy neobsahoval¹⁰⁷. Zodpovednostné vzťahy pri výkone činnosti dieťaťa sa podľa § 122 ods. 5 nakoniec riadia občianskym zákonníkom¹⁰⁸ s určitými modifikáciami v prospech dieťaťa.

Zodpovednosť prevádzkovateľa činnosti za škodu spôsobenú dieťaťu bude tým pádom postavená na subjektívnom princípe, čím pre neho dochádza k značnému zvýhodneniu oproti pracovnoprávnym vzťahom podľa režimu zákonníka práce, kde je zodpovednosť zamestnávateľa za škodu spôsobenú zamestnancovi postavená na princípe objektívnom. Vzhľadom k ustanoveniu § 420 ods. 3 občianskeho zákonníka sa bude aj tu aplikovať zásada prezumovaného zavinenia s možnosťou exkulpácie, čo by prevádzkovateľom v praxi (ak by to zákon o zamestnanosti nemodifikoval) umožňovalo vyvinúť sa zo zodpovednosti za „pracovné“ úrazy detí. Takýmto situáciám sa však zákonodarca snažil predísť, a tak v § 122 ods. 5 výslovne stanovil, že povinnosť prevádzkovateľa činnosti nahradiť dieťaťu škodu je daná aj keď dodržal všetky povinnosti vyplývajúce z právnych predpisov k zaisteniu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.¹⁰⁹

Podľa občianskeho zákonníka (§ 442 ods. 1) sa posudzuje aj spôsob a rozsah náhrady škody, z čoho vyplýva, že sa bude uhrádzať nie len skutočná škoda (damnum emergens), ale aj ušlý zisk (lucrum cessans). Skutočnou škodou rozumie predpis *„majetkovou ujmu vyjádřitelnou v penězích, která spočívá v důsledku škodné události ve zničení, ztrátě, zmenšení, snížení či jiném znehodnocení již existujícího majetku poškozeného, jeho věcí a jiných práv, jakož i hodnot ocenitelných penězi, jako jsou*

¹⁰⁶ Podrobnejšia úprava kontrolnej činnosti je uvedená v kapitole 3.4 o zákone o inšpekcii práce

¹⁰⁷ Jouza, L., Změny v předpisech po přijetí zákona o zaměstnanosti – Novela zákoníku práce. Práce a mzda, 2004, č. 10-11, s. 40

¹⁰⁸ Teda zákonem č. 40/1964 Sb.

¹⁰⁹ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 300

např. pohledávky či duševní vlastnictví, a jež představují majetkové hodnoty nezbytné k uvedení věci v předešlý stav“¹¹⁰ a ušlým ziskom sa chápe majetková ujma vyjadriteľná v peniazoch spočívajúca v tom, že v dôsledku škodnej udalosti nedošlo k rozmnoženiu už existujúceho majetku poškodeného, ktorý mohol poškodený preukázateľným spôsobom očakávať so zreteľom k obvyklému chodu vecí. Podľa zákonníka práce by v takomto prípade mohlo ísť jedine o náhradu straty na zárobku, čo však v prípade úrazu dieťaťa neexistuje. Už dôvodová správa k zákonu o zamestnanosti poukazovala v tomto kontexte na fakt, že takto formulovaný pojem náhrady škody je nesporne širší oproti zákonníku práce (jedná sa predovšetkým o „duševní vlastnictví“ a „jiné majetkové hodnoty“, ktoré zákonník práce nepozná). Pre takto konštruovanú úpravu podľa občianskeho zákonníka svedčí aj skutočnosť, že ak je zistenie škody veľmi náročné, prípadne ju nemožno zistiť vôbec (typicky pri úrazoch detí nízkeho veku), bude nutné určenie výšky náhrady škody súdom podľa jeho vlastnej úvahy.¹¹¹ Súd by v takomto prípade bol nútený hodnotiť ako objektívne tak subjektívne okolnosti (napr. vek dieťaťa, jeho vrodené vlohy, nadanie, schopnosti, apod.).¹¹²

Ako som už vyššie uviedla, ustanovenie § 122 ods. 4 ukladá prevádzkovateľovi povinnosť zjednať si poistenie pre prípad náhrady škody, ku ktorej by mohlo dôjsť pri výkone činnosti dieťaťa, čím sa výrazne posilňuje istota dieťaťa resp. jeho zákonného zástupcu, že vzniknutá škoda bude dieťaťu nahradená.

Dôsledné uplatňovanie občianskoprávnej úpravy v nadväznosti na rovnosť subjektov (§ 2 ods. 2 občianskeho zákonníka) by prinášalo nevýhodné postavenie pre zodpovednosť dieťaťa za škodu, keďže by nebol rozsah náhrady škody v podstate limitovaný.¹¹³ Zákonodarca však vzal tieto negatívne dôsledky do úvahy a obmedzil výšku náhrady škody spôsobenej dieťaťom tak, že nesmie presiahnuť v jednotlivom prípade 0,70 násobok priemernej mzdy v národnom hospodárstve za prvý až tretí štvrtrok predchádzajúceho kalendárneho roku, v ktorom škoda vznikla. Výšku priemernej mzdy za prvý až tretí štvrtrok predchádzajúceho kalendárneho roku vyhlási ministerstvo na základe údajov Českého štatistického úradu oznámením uverejneným v Zbierke zákonov. Reflektuje sa tak situácia, že dieťa nemá ešte žiaden zárobok a tak

¹¹⁰ Pozri ustanovenie § 442 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹¹¹ Pozri ustanovenie § 136 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

¹¹² Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 300-301

¹¹³ S výnimkou moderačního práva soudu podľa ustanovenia § 450 občianskeho zákonníka

neprichádzala do úvahy limitácia škody odvodená od zárobku, ako je to typické pre pracovnoprávne vzťahy a postup pri uplatňovaní náhrady škody v plnej výške by bol neodôvodnený. Neplnoletý (v tomto prípade dieťa) bude podľa § 422 občianskeho zákonníka zodpovedať za škodu ním spôsobenú len v prípade, že je schopný ovládať svoje konanie a posúdiť jeho následky. Spolu s ním zodpovedá spoločne a nerozdielne ten, ktorý je povinný nad ním vykonávať dohľad. V praxi pôjde najmä o zákonného zástupcu, prevádzkovateľa činnosti či inú osobu zodpovednú za výchovu dieťaťa, do starostlivosti ktorej bolo dieťa zverené rozhodnutím súdu. V prípadoch, v ktorých škodu spôsobí osoba (konajúci), ktorá či už pre neplnoletosť alebo duševnú poruchu nie je schopná ovládnuť svoje jednanie alebo posúdiť jeho následky, ponesie zodpovednosť osoba povinná nad ním vykonávať dohľad, ktorá sa však môže zodpovednosti zbaviť, ak preukáže, že dohľad nezanedbala.¹¹⁴

4.2 Zákoník práce č. 262/2006 Sb.

Nový zákonník práce č. 262/2006 Sb., ktorý do účinnosti vstúpil 1. januára 2007, sa problematiky detskej práce dotýka v § 2 ods. 6, ktorý zakotvuje zákaz práce fyzických osôb vo veku do 15 rokov alebo starších do ukončenia povinnej školskej dochádzky, t.j. zákaz detskej práce a zároveň umožňuje výnimky pre stanovené činnosti vykonávané za odmenu, ktoré však nie sú považované za výkon závislej pracovnej činnosti v zmysle zákonníka práce. Ide o výkon činnosti umeleckej, kultúrnej, reklamnej alebo športovej za podmienok stanovených v zvláštnom právnom predpise, ktorým sa rozumie zákon o zamestnanosti (§ 121 an.).

Ustanovenie paragrafu 6, definujúce zamestnanca ako účastníka pracovnoprávneho vzťahu, hovorí, že spôsobilosť fyzickej osoby ako zamestnanca mať v pracovnoprávných vzťahoch práva a povinnosti (spôsobilosť k právam a povinnostiam), ako aj spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi získať práva a brať na seba povinnosti (spôsobilosť k právnym úkonom) vzniká, pokiaľ nie je v zákonníku práce stanovené inak, dňom, keď fyzická osoba dosiahne 15. rok veku. Toto pojetie sa zásadne líši od pojetia „plnoletosti“ používaného občianskym zákonníkom (§ 8 ods. 2

¹¹⁴ Hocko, M., Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4, s. 300

občianskeho zákonníka), podľa ktorého sa plnoletosť dosahuje až dovŕšením 18. roku veku. Dohodu o zodpovednosti (§ 252 ods. 2 zákonníka práce) však zamestnanec môže uzatvoriť najskôr v deň, kedy dosiahne 18. rok. Jednanie o pracovnej zmluve a jej uzatvorenie môže prebiehať už od 15. roku veku zamestnanca, avšak zamestnávateľ nesmie so zamestnancom zjednať ako deň nástupu do práce deň, ktorý by predchádzal dňu, kedy táto osoba ukončí povinnú školskú dochádzku.

Účastníkom individuálnych pracovnoprávných vzťahov teda môže byť podľa teórie len ten, kto má pracovnoprávnu subjektivitu, ako súbor vlastností požadovaných právom, ktoré sú predpokladom k tomu, aby fyzická alebo právnická osoba mohla byť subjektom práv a povinností. V teórii pracovného práva tak rozlišujeme u subjektivity niekoľko zložiek :

- a) spôsobilosť k právam a povinnostiam (mať práva a povinnosti v pracovnoprávných vzťahoch)
- b) spôsobilosť k právnym úkonom (môcť právnymi úkonmi nadobúdať oprávnenia a zaväzovať sa)
- c) procesná spôsobilosť (mať právo uplatňovať svoje nároky na súde)
- d) deliktná spôsobilosť (nieť zodpovednosť za vlastné protiprávne jednanie).¹¹⁵

Zbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti zamestnanca k právnym úkonom sa na základe § 6 ods. 2 riadi delegovaným ustanovením § 10 Obč. z.

4.3 Zákon o inspekcii práce č. 251/2005 Sb.

Zákon o inšpekcii práce bol po prijatí Poslaneckou snemovňou publikovaný v Zbierke zákonov Českej republiky pod číslom 251/2005 Sb. a do účinnosti vstúpil 1. júla 2005 spolu so zákonom č. 253/2005 Sb., ktorým sa mení niektoré zákony v súvislosti s prijatím zákona o inspekcii práce

Práve týmto sprievodným zákonom došlo k zmene v 14 právnych predpisoch vrátane zákona č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti, v znení neskorších predpisov, ktorá sa

¹¹⁵Bělina, M., a kol., Pracovní právo. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 72

v jeho prípade konkrétne dotkla siedmej časti zákona o kontrolnej činnosti, z ktorej bolo vypustené všetko, čo sa už ďalej nemalo dotýkať pôsobnosti zákona.¹¹⁶ Zákon o inšpekcii práce upravuje zriadenie a postavenie orgánov inšpekcie práce ako kontrolných orgánov na úseku ochrany pracovných vzťahov a pracovných podmienok, pôsobnosť a príslušnosť orgánov inšpekcie práce, práva a povinnosti pri kontrole a sankcie za porušenie stanovených povinností. Predpisom došlo k pomerne zásadným zmenám v oblasti výkonu kontroly nad dodržiavaním povinností vyplývajúcich fyzickým a právnickým osobám z pracovnoprávných predpisov. Do konca júna 2005 vykonávali dozor v dotknutej oblasti predovšetkým úrady práce a inšpektoráty bezpečnosti práce. Avšak vstupom zákona do účinnosti prešla drvivá väčšina kontrolných kompetencií na zákonom ustanovený Štátny úrad inšpekcie práce so sídlom v Opave a 8 oblastných inšpektorátov práce ako správnych úradov, čím sa razantne zúžil predmet kontrolnej činnosti vykonávanej úradmi práce¹¹⁷.

V kontexte umeleckej, kultúrnej, športovej a reklamnej činnosti detí je relevantné predovšetkým to, že zákon o inšpekcii pozmenil siedmu časť zákona o zamestnanosti upravujúcu činnosť úradu práce na úseku kontrolnej činnosti, a to tak, že došlo k vypusteniu všetkého, čo podľa novej úpravy už nespadá do pôsobnosti úradov práce. Ustanovenia §§ 139-141 zákona o zamestnanosti totiž pôvodne upravovali, okrem iného, aj priestupky a správne delikty na úseku umeleckej, kultúrnej, športovej a reklamnej činnosti dieťaťa. Celá táto právna úprava sa presunula do zákona o inšpekcii¹¹⁸ a ustanovenie § 6 ods. 1 písm. i) následne výslovne hovorí, že pôsobnosť úradu a inšpektorátov sa vzťahuje na fyzické a právnické osoby, u ktorých sa prevádza výkon umeleckej, kultúrnej, športovej a reklamnej činnosti dieťaťa a teda sú tieto osoby osobami kontrolovanými.

Priestupkom a správnym deliktom je venovaná celá štvrtá časť zákona, kde §§ 21 a 22 výslovne upravujú priestupky na úseku výkonu umeleckej, kultúrnej, športovej a reklamnej činnosti detí. U priestupkov je potrebné rozlišovať, či je subjektom porušujúcim príslušné ustanovenia zákona, popr. povolenia, fyzická osoba ako subjekt, u ktorého dieťa činnosť vykonáva, alebo sa jedná o fyzickú osobu ako

¹¹⁶ Šubrt, B., Inspekce práce – právní úprava a její klady a zápory. Práce a mzda, 2005, č. 11, s. 43

¹¹⁷ Bukovjan, P., Kontrolní činnost úřadu práce po přijetí zákona o inspekci práce. Práce a mzda, 2005, č. 11, s. 7

¹¹⁸ Pozri § 3 ods. 1 písm. f) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce

zákonného zástupcu dieťaťa. V prípade, že totiž fyzická osoba (ako prevádzkovateľ) umožní dieťaťu výkon činnosti bez povolenia alebo podmienky tohto povolenia poruší, môže byť postihovaná pokutou až do výšky 2 000 000 Kč, zatiaľ čo ak sa rovnakého priestupku dopustí zákonný zástupca dieťaťa je možné mu uložiť pokutu iba do výšky 100 000 Kč. Priestupkové konanie sa riadi zákonom č. 200/1990 Sb., o prešľupčích, z ktorého okrem iného vyplýva, že k zodpovednosti za priestupok postačuje zavinenie vo forme nedbalosti¹¹⁹ a ktorý upravuje aj ďalšie okolnosti priestupkovej zodpovednosti fyzických osôb.

Ak dieťa vykonáva činnosť pre právnickú osobu a tá umožní dieťaťu výkon bez povolenia alebo poruší podmienky vydaného povolenia, môže byť tejto právnickej osobe podľa § 34 uložená pokuta až do výšky 2 000 000 Kč.

Ustanovenia o zodpovednosti a postihu právnických osôb sa použijú aj na zodpovednosť za jednanie, ku ktorému došlo pri podnikaní fyzickej osoby či v priamej súvislosti s ním (§ 35 ods. 2). Priestupky alebo správne delikty podľa tohto zákona v prvom stupni prejednáva inšpektorát, s výnimkou prípadov, keď kontrolu vykonal Štátny úrad inšpekcie práce (§ 35 ods. 1). Pri určení výšky pokuty právnickej osobe sa prihliadne k jej pomerom, závažnosti spáchaného deliktu a to najmä k spôsobu spáchania, následkom a okolnostiam, za ktorých bol delikt spáchaný, pričom jej zodpovednosť za správny delikt zaniká uplynutím jedného roku od zahájenia konania, najneskôr však do 3 rokov odo dňa, kedy bol delikt spáchaný (§ 36 ods. 1 a 2).

Pokuty, ktoré vyberá a vymáha príslušný colný úrad podľa zvláštného právneho predpisu¹²⁰, sú príjmom štátneho rozpočtu.

Prijatím nového zákona došlo k naplneniu požiadaviek dvoch konvencií Medzinárodnej organizácie práce,¹²¹ ktoré dodnes neboli Českou republikou (ani bývalým Československom) ratifikované. Terajšia právna úprava však už ich ratifikáciu umožňuje, ak o tom bude politicky rozhodnuté.¹²²

¹¹⁹ Pozri § 3 zákona č. 200/1990 Sb., o prešľupčích

¹²⁰ Zvláštnym právnym predpisom sa rozumie zákon č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků, v znení neskorších predpisov

¹²¹ Ide o Dohovor č. 81, o inšpekcii práce v priemysle a obchode z roku 1947 a Dohovor č. 129, o inšpekcii práce v poľnohospodárstve z roku 1969

¹²² Šubrt, B., Inspekce práce – právní úprava a její klady a zápory. Práce a mzda, 2005, č. 11, s. 46

4.4 Zhodnotenie teoretických a praktických problémov právnej úpravy detskej práce

Všeobecne je v právnej teórii, ale aj praxi ešte aj v súčasnosti sporné, či dieťa, ktoré vykonáva pre zamestnávateľa pracovnú činnosť, je možné považovať za subjekt pracovného práva a teda aj či spor, ktorý v súvislosti s výkonom detskej práce vznikne bude pracovnoprávnym alebo občianskoprávnym. Ako ďalšia sporná vyvstáva otázka, či výkon detskej práce môžeme zahŕňať do oblasti pracovnoprávných vzťahov, keďže máme dočinenia s osobou, ktorá ešte nemá pracovnoprávnu subjektivitu a taktiež, či práca detí vykazuje základné črty závislej práce a môže tak spadať do pôsobnosti pracovného práva.¹²³

Podľa môjho názoru vykazuje pracovná činnosť, ktorú môžu vykonávať deti, ktoré nedovršili 15. rok veku všetky znaky závislej práce, a preto by sa mala na ňu vzťahovať pôsobnosť pracovného práva napriek tomu, že tieto osoby nemôžu byť ešte plnoprávnym subjektom pracovného práva. Na druhej strane som si ale vedomá, že na dieťa sa v takomto prípade zároveň musí hľadieť ako na subjekt hodný osobitnej ochrany, a preto by vo vzťahu k nemu mali platiť ešte prísnejšie právne predpisy ako pre dospelých. Právna kvalifikácia práce detí na občianskoprávne vzťahy by naopak podstatne znížila mieru ich právnej ochrany, čo je neprijateľné.

Týmto svojim postojom sa tak prikláňam aj k niektorým predstaviteľom vedy pracovného práva, ktorí na vymedzené okruhy problémov tiež prezentovali svoj názor. A. Olšovská napríklad poznamenáva, že vzťah medzi dieťaťom vykonávajúcim pracovnú činnosť a subjektom, pre ktorý dieťa činnosť vykonáva by sa mohol posudzovať ako pracovnoprávny vzťah *sui generis*, hoci, ako tvrdí ďalej, pri uplatnení tohto právneho modelu by chýbal právny titul, na základe ktorého by dieťa prácu vykonávalo.¹²⁴ Podľa H. Barancovej by právna úprava výkonu detskej práce mala byť orientovaná tak, aby na právnu pozíciu osoby vykonávajúcej detskú prácu dopadali minimálne všetky ustanovenia zákonníka práce majúce ochranný charakter, teda najmä

¹²³ Barancová, H., *Zákonník práce – Komentár*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 108

¹²⁴ Olšovská, A., *Výkon detskej práce. Súkromné a verejné právo súčasnosti*. Zborník z vedeckej konferencie doktorantov PF TU. Trnava: Právnická fakulta TU, 2005, s. 696-697

ustanovenia z oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.¹²⁵ S týmito postojmi aktuálna česká právna úprava viac menej korešponduje.

Úprava detskej práce tzv. kvázi práce by v budúcnosti podľa môjho názoru, prihladnuc k vyššie uvedenému, mala byť obsiahnutá v osobitnej časti zákonníka práce, v ktorej by sa podrobne upravili podmienky jej výkonu, tak ako je tomu teraz (§§ 121-123 zákona č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti). Činnosti, ktoré by boli povolené vykonávať osobám mladším 15 rokov by bolo vhodné rozdeliť na činnosti podliehajúce iba oznámeniu príslušnému úradu a činnosti vyžadujúce povolenie, podobne ako to bolo obsiahnuté v návrhu zákona o ochrane detí pri práci z roku 2002. Mám za to, že v zákonníku by mala byť osobitne upravená zvláštna zmluva o výkone detskej práce (kvázi práce) so zakotvením všetkých jej povinných obsahových náležitostí, ktorá by bola jednoznačným právnym titulom pre legálny výkon detskej „práce“ majúcej všetky prvky závislej práce. Obligatórne by v zmluve mal byť uvedený:

- druh práce, ktorú bude dieťa vykonávať a jej stručný popis;
- miesto výkonu práce;
- čas, po ktorý bude dieťa prácu vykonávať;
- výška jeho odmeny, jej splatnosť a spôsob výplaty a
- výpovedná doba.

Zmluva by sa mala uzatvárať v písomnej podobe s doložkou neplatnosti. Jednou stranou zmluvy by boli deti zastúpené ich zákonným zástupcom a druhou by bola osoba, pre ktorú bude dieťa činnosť vykonávať.

Za účelom maximálnej snahy predchádzať zneužívaniu detí so strany ich rodičov by bolo možno vhodné uvažovať aj o zavedení inštitútu akéhosi „kurátora“, ktorý by dohliadal na to, aby výkon „práce“ neohrozoval fyzický a duševný vývoj dieťaťa, jeho

¹²⁵ Barancová, H., K výkonu detskej práce. Ekonomický a právny poradca podnikateľa, 2003, č- 6-7, s. 349-350

zdravie a školskú dochádzku a zároveň by kontroloval, či rodičia nenúti svoje deti „pracovať“ a ako disponujú s ich odmenou. Takáto úprava by síce bola náročná ako po personálnej, tak aj po administratívnej stránke, no predstavovala by významnú garanciu zákazu zneužívania detskej „práce“.

5. Krátky exkurz do úpravy detskej kultúrnej a obdobnej činnosti v krajinách Únie

V tejto kapitole by som rada poskytla malý náhľad do právnej úpravy detskej práce všeobecne v krajinách Európskej únie so zdôraznením úpravy na Slovensku, vzhľadom k tomu, že čerpala z rovnakých právnych koreňov ako úprava česká.

Hneď v úvode je potrebné si uvedomiť, že žiadny medzinárodný pakt detskú prácu (či už závislú alebo nezávislú) ako takú nezakazuje.¹²⁶

Európske spoločenstvá si základné pravidlá pre detskú prácu upravili v smernici Rady č. 94/33/ES o ochrane mladých ľudí pri práci, obsah ktorej som podrobne rozobrala vyššie v kapitole 3.2.1. Smernica, s ktorou mali vtedajšie členské štáty zosúladiť vnútroštátne predpisy do 22. júna 1996 uvádza, že členské štáty môžu prijať legislatívne opatrenia alebo nariadenia, podľa ktorých sa zákaz práce detí vo veku do 15 rokov nebude vzťahovať na deti vykonávajúce umeleckú, kultúrnu, športovú alebo reklamnú činnosť. Podmienkou však je, že výkon týchto činností bude schválený kompetentným orgánom pre každý jednotlivý prípad, a že členské štáty upravia právnym predpisom podmienky pre deti a podrobnosti týkajúce sa schvaľovacej procedúry pre vydanie povolenia.¹²⁷ Česká republika využila túto možnosť v zákone o zamestnanosti. Zároveň je štátom umožnené vnútroštátnymi predpismi vylúčiť zo zákazu aj iné ľahké práce (práce, ktoré nemôžu poškodzovať bezpečnosť, zdravie ani vývoj dieťaťa a ohrozovať jeho školskú dochádzku), ktoré vykonávajú deti od 14 rokov, prípadne v určitých prípadoch od 13 rokov. Pôvodne mala Česká republika využiť aj túto výnimku, ktorá bola rozpracovaná v návrhu zákona o ochrane detí pri práci z roku 2002 a podľa ktorej by deti od 13 rokov mohli za stanovených podmienok vykonávať ľahké práce vymedzené zvláštnym právnym predpisom. Návrh tohto zákona, ako som uviedla vyššie, však nakoniec neprešiel legislatívnym procesom.

Smernica po väčšine neurčuje konkrétne, ako detskú prácu upraviť. Stanovuje iba minimálne pravidlá a ciele, ktoré majú byť v tomto smere dosiahnuté. Členské štáty sa

¹²⁶ Rubeš, P., Účel malých hviezd: Stačí smlouva o dílo. Ekonom, 2003, č. 15, s. 1

¹²⁷ Jouza, L., Změny v zákoníku práce po novele zákona o zaměstnanosti – Novela zákoníku práce. Práce a mzda, 2004, č. 10-11, s. 39

s požiadavkami vysporiadali rôzne, a tak aj ich národné právne úpravy sa od seba môžu značne odlišovať.¹²⁸

Rozdiely badať už pri stanovení veku všeobecného prístupu k zamestnaniu. Kým vo väčšine krajín je stanovená hranica 15 rokov, napríklad v Španielsku je to 16 rokov. Niektoré štáty obmedzili druhy predstavení, v ktorých deti účinkujú, v závislosti od ich účelu. Niektoré obmedzujú vydanie povolenia iba v záujme umenia, vedy a vzdelania. Iné stanovujú, že deti sa nesmú zúčastňovať predstavení konaných za účelom zisku. Právne predpisy určitých štátov vyžadujú ako podmienku vydania povolenia lekárske vyšetrenie alebo súhlas rodičov či opatrovníkov. Zopár zase umožňuje vydanie povolenia po preukázaní skutočnosti nasvedčujúcich tomu, že „práca“ dieťaťa je nevyhnutná pre živobytie dieťaťa alebo jeho príbuzných. S ohľadom na pracovnú dobu, niektoré krajiny stanovujú, že mladé osoby, ktorým bolo udelené povolenie, nebudú mať povolenú prácu po určitej nočnej hodine. V niektorých prípadoch existujú aj obmedzenia počtu hodín, v priebehu ktorých je dovoľená takáto práca a nevyhnutný počet hodín pre odpočinok. Stretávame sa aj s ustanoveniami, ktoré obmedzujú právomoc pri udeľovaní povolení čo do podmienok, za ktorých je takéto zamestnávanie povolené. Deje sa tak dvoma spôsobmi. Buď je stanovená všeobecná požiadavka k ochrane zdravia a morálky, alebo sú vyšpecifikované druhy zariadení, v ktorých sa deti smú objaviť v predstaveniach. Do svojej legislatívy zahrnulo niekoľko členov aj všeobecnú požiadavku, že povolenie dané deťom k výkonu práce, ako je účasť na predstavení, musí byť závislé na ochrane ich zdravia a morálky, prípadne je ešte v niektorých prípadoch pridaná požiadavka, že nesmie byť narušená dochádzka do školy a vzdelávanie. Iný prístup je zakázať povolenie, ktoré dovoľuje deťom objavovať sa v predstaveniach určitého druhu alebo v niektorých druhoch zariadení (ako sú cirkusy, kabarety a pod.). Výnimky sú povolené pre špecifické druhy nebezpečných predstavení, pokiaľ dieťa pracuje spoločne so svojimi rodičmi, ktorí vykonávajú rovnaké povolanie.¹²⁹

¹²⁸ Rubeš, P., Účel malých hviezd: Stačí smlouva o dílo. Ekonom, 2003, č. 15, s. 1

¹²⁹ Jouza, L., Dětská kulturní a umělecká činnost podle Unie. Ekonom, 2003, č. 15, s. 8

5.1 Právna úprava detskej práce v Slovenskej republike

Aj po rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej republiky platil na území oboch nových krajín zákon č. 65/1965 Z.z., zákonník práce, v znení neskorších predpisov.

Zmeny, ktoré po roku 1990 nastali v spoločenskej, politickej a hospodárskej oblasti si vyžiadali prehodnotenie celého dovtedajšieho právneho poriadku. Zmeny sa dotkli aj odvetvia pracovného práva, v ktorom sa spustila reforma prispôbovania pracovnoprávných vzťahov podmienkam trhovej ekonomiky a legislatívnym normám Európskej únie. Reforma v podobe množstva novelizácií zákonníka práce vyústila nakoniec až do prijatia nového zákonníka práce, publikovaného pod číslom 311/2001 Z.z., ktorý vstúpil do účinnosti k 1. aprílu 2004. Podľa tohto predpisu zahŕňa spôsobilosť fyzickej osoby byť zamestnancom, ako aj v českom právnom poriadku, spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti ako zamestnanec a spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať tieto práva, čo nastáva dovŕšením 15. roku veku. Rovnako zamestnávateľ nesmie dohodnúť ako deň nástupu do práce deň, ktorý by predchádzal dňu, kedy fyzická osoba skončí povinnú školskú dochádzku.¹³⁰ Zo všeobecne upravenej právnej subjektivity zamestnanca je stanovené v ustanovení § 11 ods. 3 zákonné obmedzenie na uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti, ktorú je možné uzavrieť s najmenej 18-ročnou osobou¹³¹, ako je tomu aj v českej úprave, konkrétne v ustanovení § 252 ods. 2 českého zákonníka práce.

Pracovné právo Slovenskej republiky počnúc ustanovením článku 41 ods. 1 Ústavy SR, ktorý zaručuje osobitú ochranu detí a mladistvých, vychádza zo zákazu detskej práce, obdobne ako úprava v Českej republike a právo Európskej únie.¹³² Tento zákaz je explicitne vyjadrený v ustanovení § 11 ods. 4 systematickej časti „zamestnanec“ zákona č. 311/2001 Z.z., zákonníka práce, v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1. septembra 2007. Odsek 4 zároveň zakotvuje výnimku zo zákazu v súlade so smernicou č. 94/33/ES o pracovnej ochrane mladistvých a Dohovorom MOP č. 138 o minimálnom veku. Ide o možnosť výnimočne vykonávať ľahšie práce pri určitých

¹³⁰ Porovnaj ustanovenie § 11 ods. 2 zákona č. 311/2001 Z.z., zákonníka práce, v znení neskorších predpisov a ustanovenie § 6 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníka práce, v znení neskorších predpisov

¹³¹ Thurzová, M., Zákonník práce – Komentár. Šamorín: Heuréka, 2007, s. 42

¹³² Barancová, H., K výkonu detskej práce. Ekonomický a právny poradca podnikateľa, 2003, č. 6-7, s. 347

konkrétnych činnostiach ešte v čase, keď fyzická osoba ešte nezískala pracovnoprávnu spôsobilosť a právne úkony tak za tieto osoby vykonávajú zákonní zástupcovia.¹³³ Deťom, ktoré ešte nedovršili 15. rok svojho veku, alebo ktoré už dosiahli spomínaný vek, avšak neukončili ešte povinnú školskú dochádzku, je dovolené vykonávať iba ľahké práce pri

a) účinkovaní alebo spoluúčinkovaní na kultúrnych predstaveniach a umeleckých predstaveniach,

b) športových podujatiach a

c) reklamných činnostiach,

ktoré svojim charakterom a rozsahom neohrozujú ich zdravie, bezpečnosť, ďalší vývoj ani školskú dochádzku.

Na výkon detskej práce musí príslušný okresný inšpektorát práce udeliť individuálne povolenie. V spolupráci s orgánom verejného zdravotníctva (príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva) inšpektorát posúdi, či v konkrétnom prípade ide o ľahkú prácu alebo nie a zároveň určí rozsah práce, ako aj podmienky, za ktorých sa bude práca detí vykonávať. V povolení vydávanom na žiadosť zamestnávateľa, u ktorého má dieťa prácu vykonávať, sa ďalej uvedie miesto výkonu práce, stručný popis vykonávanej práce a povinnosti zamestnávateľa vo vzťahu k dieťaťu a jeho zákonným zástupcom. Príslušný inšpektorát, ktorým je inšpektorát práce v mieste sídla žiadateľa, je súčasne oprávnený povolenie aj odobrať, ak podmienky povolenia nie sú dodržiavané, prípadne uplatniť sankcie za porušenie pracovnoprávnych predpisov v podobe pokút (§ 11 ods. 5).

Slovensko si tak pod vplyvom európskeho komunitárneho práva upravilo problematiku detskej „práce“ v základe obdobne ako Česká republika. Úprava oboch štátov sa ale hneď na prvý pohľad líši systematickým zaradením. Kým Česká republika rozvinula úpravu ochrany detskej „práce“ pomerne podrobne v zákone o zamestnanosti, Slovenská republika venovala tejto problematike v podstate iba dva odseky jedného paragrafu v zákonníku práce. Slovenský zákonník práce používa termín „ľahké práce“, zatiaľ čo český zákon o zamestnanosti uprednostnil spojenie „činnosť detí“. Spája ich

¹³³ Barancová, H., Zákonník práce – Komentár. 5. prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: Sprint, 2007, s. 187

však to, že ani jedna z krajín nevyužila možnosť danú smernicou č. 94/33/ES povoliť zamestnávanie detí od 13 rokov aj inými ľahkými prácami než je kultúrna, umelecká, športová či reklamná činnosť. Na druhej strane vo vzťahu k požiadavkám spomínanej smernice nedošlo v slovenskom zákonníku práce ani k úplnej transpozícii účelu smernice, ktorá napríklad v čl. 6 vyžaduje, aby zamestnávateľ bol povinný informovať všetky deti, ktoré pracujú (nie len mladistvých) a ich zákonných zástupcov o možných rizikách vykonávanej práce a o prijatých opatreniach týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.¹³⁴ Práve táto informačná povinnosť nebola premietnutá do systematickej časti výkonu detskej práce podľa ustanovenia § 11.¹³⁵

Výrazným negatívom slovenskej úpravy je teda oproti českej jej celková strohosť. Na zákonnej úrovni chýba bližšie definovanie toho, čo sa rozumie pod ľahšími prácami a čo nie, vymedzenie povinných náležitostí žiadosti k povoleniu výkonu detskej práce, presnejší obsah a časové vymedzenie povolenia, ako aj úprava náhrady škody spôsobenej dieťaťom či dieťaťu v súvislosti s výkonom jeho „práce“, čo v ustanoveniach §§ 121 až 124 českého zákona o zamestnanosti nájsť môžeme.

¹³⁴ Barancová, H., Zákonník práce – Komentár. 1. vydanie, Praha: Beck, 2010, s. 107-108

¹³⁵ Barancová, H., K pojmu zamestnanec. Právnik. 2004, č. 3, s. 256

Záver

Cieľom tejto diplomovej práce bolo naznačiť právnu úpravu výkonu detskej práce v medzinárodných dokumentoch a komunitárnom práve s koncentráciou na právnu úpravu v Českej republike, a tým sa pokúsiť o vytvorenie reálneho obrazu o aktuálnom právnom postavení detí v tejto oblasti. Práca mala pomôcť lepšie sa zorientovať v právnych predpisoch upravujúcich výkon činností detí. V súčasnosti totiž odborná verejnosť nevenuje dostatočnú pozornosť činnosti detí v kultúre, športe či reklame a to napriek tomu, že ide o oblasť s ohľadom na každodennú prax veľmi aktuálnu. Z tohto faktu pramenili aj problémy, s ktorými som sa stretávala pri spracúvaní tejto témy a to nedostatok prameňov. Napriek tomu, že oporná kostra súčasnej právnej úpravy (zákon č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti) je v účinnosti od októbra 2004, stále neexistuje dostatok odborných publikácií k tejto téme. Základným zdrojom informácií boli pre mňa články z časopisov, u ktorých sa často stávalo, že vzájomne na seba nadväzovali, prípadne aj čerpali jeden z druhého. V rozsiahlych odborných pracovnoprávných publikáciách nie je táto problematika rozobraná pravdepodobne tiež preto, že výkon činnosti dieťaťa český právny poriadok nevníma ako pracovnoprávny vzťah.

Pri písaní som čerpala z prameňov uvedených na konci práce a pracovala som s viacerými metódami, najmä s metódou historickou, popisnou, ale aj metódou analýzy a syntézy. V prípadoch, v ktorých to bolo možné a zároveň vhodné som sa snažila dopĺňať teoretický text paragrafovým znením jednotlivých ustanovení právnych predpisov.

Čo sa týka zhodnotenia súčasnej českej právnej úpravy detskej práce, tak jej základným pilierom je zákon o zamestnanosti, ktorého prijatie v roku 2004 ukončilo obdobie bez právnej regulácie detskej práce. Nová úprava vychádzajúca zo zákazu práce fyzických osôb vo veku do 15 rokov alebo starších do ukončenia povinnej školskej dochádzky, stanovila pravidlá pre výkon umeleckej, kultúrnej, športovej a reklamnej činnosti dieťaťa, čím došlo k začleneniu smernice Rady o ochrane mladistvých pracovníkov do právneho poriadku Českej republiky a zlučiteľnosti národnej úpravy s komunitárnym právom. Krajine sa tak podarilo definitívne splniť záväzok voči Európskej únii. S prijatím zákona o inšpekcii práce v roku 2006, kontrolu

dodržiavania predpisov na tomto úseku prevzali od úradov práce novozriadené inšpektoráty práce ako správne úrady. Inšpekcia práce však od tohto okamihu nepôsobí ako jediný kontrolný orgán na pracovnoprávnom úseku, keďže naďalej je napríklad kontrola dodržiavania zákona o zamestnanosti ponechaná úradom práce v rámci tzv. zvyškovej kontroly.

Ako nesystémová výnimka z vyššie uvedenej výnimky sa mi preto javí prejedenie kontroly výkonu činnosti detí do pôsobnosti inšpekcie práce, keďže povolenie k tejto činnosti vydávajú aj naďalej úrady práce podľa zákona o zamestnanosti. Obavy môže vzbudzovať aj to, že lekár vyhotovujúci posudok nemusí byť vždy dostatočne oboznámený so skutočným charakterom činnosti, ktorú má dieťa vykonávať, takže v konečnom dôsledku je tu riziko, že vydá pozitívny posudok k činnosti, ktorá môže byť pre dieťa neprimeraná či dokonca nebezpečná. Navyše je opodstatnené predpokladať, že sa určite nájdu ošetrojúci lekári majúci s rodičmi detí veľmi dobré osobné, často aj priateľské vzťahy z čoho tiež vyplýva nebezpečenstvo vydania nepodloženého priaznivého posudku. V praxi to bude mať za následok, že úrady práce pri posudzovaní nebudú v niektorých prípadoch vychádzať z objektívnych podkladov. Na druhej strane som nútená uznať, že toto riešenie je pravdepodobne v súčasnosti najvhodnejšie, keďže iné postupy (napr. vydávanie posudkov špecializovanými lekármi) by boli ako časovo, tak finančne náročnejšie. Rovnako aj kontrola dodržiavania ustanovení týkajúcich sa činnosti detí inšpektorátmi je z istého pohľadu určite opodstatnená, keďže sa jedná o špecializované kontrolné orgány a personálna nedostatočnosť úradov práce mohla spôsobiť prevádzanie kontrol v nedostatočnej intenzite a hĺbke. Ako nedostatok aktuálnej právnej úpravy hodnotím navyše aj neexistenciu ochrany detí starších 15 rokov nepracujúcich podľa zákonníka práce, ale v občianskoprávných či autorskoprávných vzťahoch, ktorú návrh zákona o ochrane detí pri práci z roku 2002 obsahoval. Českým zákonodarcom sa ale naopak pri implementácii spomínanej smernice podarilo pridať, podľa zainteresovaných rodičov a prevádzkovateľov, hŕbu byrokracie, ktorú direktíva vôbec nevyžadovala a ktorá im v každodennom živote spôsobuje zbytočné komplikácie.¹³⁶ Dôsledná a striktná úprava je však podľa môjho

¹³⁶ K tomuto záveru ma priviedli názory rodičov v internetovej diskusii, ktorí sa podľa ich vlastných slov cítia veľmi ponížujúco, keď s úctivou žiadosťou doloženou lekársym posudkom mieria na úrad práce, a to iba preto, aby sa ich dieťa dostalo do vytúženého komparzu v detskom televíznom programe.

názoru na druhej strane nevyhnutná z dôvodu náležitej ochrany detí pred ich „pracovným“ zneužívaním,

Celkovo je možné považovať českú právnu úpravu detskej „práce“ v súčasnom stave za vyhovujúcu, poskytujúcu deťom v teoretickej rovine dostatočnú ochranu. Pozornosť by bolo vhodné zamerať skôr na kontrolu, keďže z dôvodu nadmerného byrokratického zaťaženia ako rodičov „malých hviezdíčiek“, tak prevádzkovateľov pre ktorých deti činnosť vykonávajú, vzniká riziko neúplného dodržiavania zákona.

Zoznam skratiek

ČR – Česká republika
SR – Slovenská republika
ř. z. – Říšský zákoník
ABGB – Všeobecný občiansky zákonník
Sb. z. a n. - Sbírka zákonů a nařízení
Z.z. – Zbierka zákonov Slovenskej republiky
Sb. – Sbírka zákonů České republiky
Sb. m. s. - Sbírka mezinárodních smluv České republiky
Obč. z. – zákon č. 40/1964, občanský zákoník
OSN – Organizácia spojených národov
MOP – Medzinárodná organizácia práce
ES – Európske Spoločenstvá
EÚ – Európska únia
RE – Rada Európy
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních vecí ČR
ČMKOS - Českomoravská konfederácia odborových zväzov
KUK – Konfederácia umenia a kultúry

Zoznam použitej literatúry a prameňov

1.Knižné tituly

Bělina, M. a kol. Pracovní právo. 4. doplnené a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2010.

Malý, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010.

Mosný, P. Dejiny štátu a práva na Slovensku po roku 1918. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 1999.

Krajčo, J., Preisinger, M., Sučanská, D. Zákonník práce – Komentár. Bratislava: Iura Edition, 2002.

Thurzová, M. Zákonník práce – Komentár. Šamorín: Heuréka, 2007.

Barancová, H. – Schronk, R. Pracovné právo. Bratislava: Sprint, 2004.

Barancová, H. Zákonník práce – Komentár. 5. prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: Sprint, 2007.

Barancová, H. Zákonník práce – Komentár. 1. vydanie, Praha: C.H.Beck, 2010.

2. Články

Laclavíková, M. Počiatky právnej úpravy zákazu detskej práce. Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, Ročenka právnickej fakulty Trnavskej univerzity, 2006.

Novotná, V. Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 5.

Novotná, V. Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 6.

Novotná, V. Dětská práce – problém, s nímž zápolí celý svět. Právo a rodina, 2002, č. 7.

Jouza, L. Práce dětí ve světle práva Evropské unie. Právo a rodina, 2003, č. 11.

Jouza, L. Změny v předpisech po přijetí zákona o zaměstnanosti – Novela zákoníku práce. Práce a mzda, 2004, č. 10-11.

Jouza, L. Dětská kulturní a umělecká činnost podle Unie. Ekonom, 2003, č. 15.

Jouza, L., Marčáková, L. Zákon o zaměstnanosti. Práce a mzda, 2004, č. 8-9.

Jouza, L. Nový zákon o inspekci práce, účinný od 1. července 2005. Práce a mzda, 2005, č. 7-8.

Hocko, M. Nová právní úprava výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 4.

Novotná, V. Změny zákoně o rodině a dalších předpisech o sociálně-právní ochraně dětí. Právo a rodina, 2004, č. 10.

Jílek, D. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č. 4.

Bayerová, M. Obecná charakteristika úmluvy o právech dítěte. Právo a rodina, 2000, č. 5.

Bayerová, M. Úmluva o okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem detské práce. Právo a rodina, 2003, č. 5.

Bayerová, M. Revidovaná Evropská sociální charta a práva dítěte. Právo a rodina, 2003, č. 9.

Kerná, D., Jouza, L. Práce dětí v České republice ve světle práva Evropské unie. Práce a mzda, 2003, č. 7 - 8.

Rubeš, P. Dětská práce – Zpívají, hrají a pózují, jak režiséři potřebují. Ekonom, 2003, č. 15.

Rubeš, P. Účel malých hvězd: Stačí smlouva o dílo. Ekonom, 2003, č. 15.

Galvas, M. K úpravě právní subjektivity člověka v pracovním právu ve vztahu k návrhu nového občanského zákoníku. Právník, 2006, č. 9.

Šubrt, B. Inspekce práce – právní úprava a její klady a zápory. Práce a mzda, 2005,

č. 11.

Bukovjan, P. Kontrolní činnost úřadu práce po přijetí zákona o inspekci práce. *Práce a mzda*, 2005, č. 11.

Barancová, H. K výkonu detskej práce. *Ekonomický a právny poradca podnikateľa*, 2003, č. 6-7.

Barancová, H. K pojmu zamestnanec. *Právnik*, 2004, č. 3.

Olšovská, A. Výkon detskej práce. Súkromné a verejné právo súčasnosti. Zborník z vedeckej konferencie doktorantov PF TU. Trnava: Právnická fakulta TU, 2005.

3. Dokumenty

Versailleská mierová zmluva (1919)

Dohovor MOP č. 5, o určení minimálneho veku detí na prijatie do zamestnania v priemysle (1919)

Dohovor MOP č. 10, o veku detí na prijatie do zamestnania v poľnohospodárstve (1921)

Dohovor MOP č. 77, o lekárskom vyšetrení spôsobilosti detí a mladistvých na zamestnanie v priemysle (1946)

Dohovor MOP č. 138, o minimálnom veku na prijatie do zamestnania (1973)

Dohovor MOP č. 182, o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (1999)

Dohovor č. 81, o inšpekcii práce v priemysle a obchode (1947)

Dohovor č. 129, o inšpekcii práce v poľnohospodárstve (1969)

Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948)

Dodatkový dohovor OSN o zrušení otroctva, obchode s otrokmi ako aj inštitúcií a praktík podobných otroctvu (1956)

Dohovor o nútenej práci (1930)

Ženevská deklarácia práv dieťaťa (1923)

Deklarácia práv dieťaťa (1959)
Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966)
Medzinárodný pakt o hospodárskych a sociálnych právach (1966)
Dohovor o právach dieťaťa (1989)
Európska sociálna charta (1961)
Revidovaná Európska sociálna charta (1996)
Smernica Rady č. 89/39/EHS, o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci
Smernica Rady č. 94/33/ES, o ochrane mladých ľudí pri práci

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
Ústavný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v znení neskorších predpisov
Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, v znení neskorších predpisov
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v znení neskorších predpisov
Zákon č. 436/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti
Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a inom vzdělávání, v znení neskorších predpisov
Zákon č. 362/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, v znení neskorších predpisov
Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
Zákon č. 253/2005 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o inspekci práce
Zákon č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků
Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Ústavní zákon č. 460/1992 Z.z., Ústava Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 311/2001 Z.z., zákoník práce, v znení neskorších predpisov

Vyhláška č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání

Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č.341/1998 Z.z., o Dohovore Medzinárodnej organizácie práce o minimálnom veku na prijatie do zamestnania č. 138 z roku 1973

Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 38/2001 Z.z., o prijatí Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce č. 182 z roku 1999

Císařský patent č. 227/1859 ř. z., jímž se vydává řád živnostenský

Zákon č. 22/1885 ř. z., jímž se mění a doplňuje řád živnostenský

Císařský patent č. 146/1854 ř. z., jímž se vydává obecný zákon horní

Zákon č. 115/1884 ř. z., o zaměstnávání mladistvých pracovníků a žen, pak o denní pracovní době a o nedělním klidu při hornictví

Nařízení ministeria orby ve shodě s ministeriem vnitra č. 146/1907 ř. z., o zaměstnávání mladistvých dělníků a dětí při hornictví

Zákon č. 259/1924 Sb. z. a n., Živnostenský zákon pre Slovensko a Podkarpatskú Rus

Zákon č. 91/1918 Sb. z. a n., o osmihodinové pracovní době

Zákon č. 420/1919 Sb. z a n., o práci dětí

4. Internetové zdroje

<http://www.unicef.sk/sk/prava-deti/dohovor-o-pravach-dietata/dohovor-o-pravach-dietata-3.html>

<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=116>

<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C138>

http://www.mpsv.cz/files/clanky/5515/detska_prace.pdf

http://www.europskaunia.sk/rada_europy

<http://www.euroinfo.gov.sk/redirect-66.html>

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=035&CM=8&DF=28/10/2010&CL=ENG>

<http://www.radaeuropy.sk/?1215>

<http://www.epravo.cz/top/clanky/novy-zakon-o-zamestnanosti-28436.html?mail>

<http://eur-lex.europa.eu/>

Zusammenfassung

Die Kinderarbeit ist auch heute ein weltweites Problem und das auch trotz der erheblichen Anstrengungen der Menschheit dieses Phänomen zu beseitigen. Unter Kinderarbeit versteht man im internationalen Kontext die Arbeit von Personen, die jünger als 15 Jahre sind. Trotz aller Aktivitäten der ILO, UNO, Europäischen Gemeinschaft, UNICEF und anderen internationalen und nationalen Institutionen hat man nicht geschafft, die Kinderarbeit ganz aus der Welt zu beseitigen. Die Bemühungen um die Beseitigung der Kinderarbeit datieren sich bis zum Jahr 1919, wann die erste Sitzung der Internationalen Arbeitskonferenz stattgefunden hat, auf welcher, wie auch auf den beiden folgenden, die grundlegenden Übereinkommen über das Mindestalter der Beschäftigungszulassung erlassen wurden. Ihre Inhalte wurden schrittweise überarbeitet und anschließend mit dem Übereinkommen Nr. 138 ersetzt, der unter den 8 Prioritätsübereinkommen der ILO-Konventionen eingeordnet wurde.

Von weitem ist es nicht möglich zu behaupten, dass es sich nur um ein Problem von Ländern der "Dritten Welt" handelt. Obwohl das Arbeitsgesetzbuch die Arbeit von Kinder bis dem 15. Jahr verbietet, treffen wir uns auch in der Tschechischen Republik täglich mit den Kinderdarstellern im Theater, im Film und in der Werbung, mit den Kindern, die im Modelling arbeiten, an Tankstellen Klienngeld verdienen oder die Flugblätter austragen. Dies alles sind die Tätigkeiten, bei denen die Kinder viele Stunden verbringen, Menge Arbeit leisten und oft eine beträchtliche Menge von Geld verdienen. In vielen solchen Fällen können wir dabei auch sehr junge Kinder sehen, in der Werbung und im Film auch Kinder im zarten Alter.

Nach einem gescheiterten Versuch ein eigenes Gesetz über den Schutz von Kindern bei der Arbeit zu schaffen, hat erst, den schlechten Zustand in dem Bereich von rechtlicher Regelung der Kinderarbeit und die Anforderungen der Richtlinie des Rates Nr. 94/33/EG, der neue Arbeitsförderungsgesetz unter Nr. 435/2004 veröffentlicht, verbessert und eingearbeitet. Im Zusammenhang mit der Notwendigkeit, die zusammenhängende Vorschriften anzupassen, hat sich auch die Novelle des Arbeitsgesetzbuches unter Nr. 436/2004 Slg. realisiert. Die Novelle bezog einige Bestimmungen des Arbeitsgesetzes auf die kulturelle, künstlerische, sportliche und

Werbetätigkeiten der Kinder, die in Arbeitsförderungsgesetz eingegliedert wurden, einige unmittelbar und einige angemessen.

Zu diesem Thema führte mich besonders mein Anstreben sich mit den Bedingungen für die gesetzliche Ausübung der „Kinderarbeit“ in dem Tschechischen Rechtsgebiet bekanntzumachen. Ich habe versucht, die Rechtsvorschriften über Ausübung der Kinderarbeit in internationalen Übereinkommen und Gemeinschaftsrecht, mit der Konzentration auf die Rechtsvorschriften in der Tschechischen Republik, andeuten und damit versuchen, ein realistisches Bild über den aktuellen Rechtstellung der Kinder in diesem Bereich zu schaffen.

Die Arbeit sollte helfen, sich besser in den Rechtsvorschriften, die die Ausübung der Kinderarbeit regeln, zu orientieren. Heute widmet die professionelle Gemeinschaft nicht genug Aufmerksamkeit den Kindertätigkeiten in Kultur, Sport und Werbung, und dass trotz der Tatsache, dass es sich, unter Berücksichtigung der täglichen Praxis, um sehr aktuelles Thema handelt.

Aus diesem Fakt quellten auch die Probleme, mit denen ich mich bei der Bearbeitung dieses Thema getroffen habe, und zwar der Quellenmangel. Trotzdem, das der Grundgesetz der Rechtsregelung von Kinderarbeit (Gesetz Nr. 435/2004 Slg. Arbeitsförderungsgesetz) seit Oktober 2004 wirksam ist, gibt es immer noch nicht genügend fachlichen Publikationen zu diesem Thema. So wurden zur Informationsgrundquellen die Zeitschriftartikeln, bei denen oft geschah, dass sie an sich gegenseitig angeknüpft haben, beziehungsweise dass einer Artikel etwas aus dem anderen übernahm. In den umfangreichen Arbeitsrechtsfachpublikationen ist diese Problematik wahrscheinlich auch deswegen nicht gründlich beschrieben, weil die Tätigkeit des Kindes die tschechische Rechtsordnung nicht als das Arbeitsverhältnis regelt.

Názov práce :
Ochrana detskej práce

Kľúčové slová : dieťa, práca

Thesis title :
Protection of child labour

Keywords : child, labour